

Брой 2 (1967)

Февруари 2020 г.

Година LXI, ISSN-0205-0943

Цена 1 лв.

Туристическият вестник

www.btsbg.org

Издание на БТС

Предстоящо

От 13 до 15 февруари ще се проведе Международната туристическа борса „Ваканция 2020“, където по традиция ще се представи и БТС. Каним всички туристически дружества да вземат участие с рекламни материали на обектите и туристическите си прояви. На щанда на БТС ще се раздава рекламната брошура с програмата на Информационния център – походи, екскурзии и екскурзионни летувания. Тази информация ще бъде публикувана в сайта на БТС през февруари и във вестник „Ехо“.

БТС проведе зимен курс за планински водачи в Малъовица

През януари се проведе курс за планински водачи – зимен профил. Под ръководството на доц. Тодор Тодоров и г-р Димитър Димитров курсистите придобиха теоретични и практически знания за професията планински водач в зимната планина. Тя е изключително красива и предлага спиращи дъха гледки, възможност за практикуване на зимни спортове и предлага невероятни приключения. За неподготвените туристи приятното прекарване обаче може да се превърне в бедствие. И тук е ролята на планинския водач да осигури престоя и придвижването в планината възможно най-приятно и безопасно за всички.

Планирането на преходи при зимни условия е предварителна работа на планинския водач с цел успешно и безинцидентно осъществяване на зимен туристически преход. Той трябва да познава и разчита видовете маркировки по избрани маршрути, степента му на сложност и да ги съобрази с подготовката на участниците, големината на групата, метеорологичните условия. Подбирането на правилната тактика на придвижване в зависимост от снежните условия, динамиката на групата и лидерските умения на водача също са от изключителна важност при провеждането на прехода.

Когато обстоятелствата налагат нощуване в планината, организирането на бивак и изграждането на съоръжение за подслон и пренощуване са задължителни. Кандидат-водачите изградиха сами бивак и основните видове подслони при зимни условия – снежна пещера, иглу и снежна хижа, а след това изпитаха лично условията при престой и пренощуване във всеки един от тях.

Оказване на първа помощ при хипотермия, измръзване и планинска болест са умения, които всеки водач на група в планината трябва да умее да приложи на практика при критични ситуации. Неговата реакция в рамките на много кратко време е от съществено значение при спасяването на туристи, показващи съответните признаци и симптоми.

Бъдещите водачи се запознаха с методите за безопасното придвижване по снега, преминаване на лавиноопасен участък, а при падане на лавина – и с начините за издирване и спасяване на хората, попаднали в нея. Научиха се как да организират спасителна акция и да координират участниците в спасяването, за да бъде то максимално ефективно и бързо. Това се налага от наличието на обстоятелства, като много ниски температури и тежестта на падалия с лавината сняг, които благоприятстват замръзване

и задушаване на затрупаните.

По време на обучението у курсистите се изградиха умения за справяне при настъпване на критични ситуации с участници в походните групи. Те придобиха умения относно начините и методите за придвижване на пострадал човек в планината, оказване на първа помощ и подаване на сигнал към Планинската спасителна служба при необходимост.

Курсистите се научиха как да работят с групи – да проведат необходимия инструктаж преди започване на прехода, да проверят наличната у туристите лична екипировка и облекло. В случай, че маршрутът преминава през опасен участък, да осигурят необхо-

димата екипировка за безопасно преминаване на всички през опасния участък. Част от работата на планинските водачи е да се уверят, че всички в групата приемат необходимото количество храна и напитки, за да имат сили за завършване на прехода и да не настъпи обезводняване.

При водене на големи групи при многодневни преходи водачите трябва да осигурят медицинско лице и спасител в групата.

Всички придобити по време на курса знания и умения бяха приложени на практика, проверени и коригирани от ръководителите на обучението,

така че бъдещите планински водачи да успеят да издържат успешно предстоящия изпит и да бъдат възможно най-добре подготвени за водене на групи туристи в зимната планина.

Ваня Димитрова, курсист
Снимки: Димитър Димитров

АБОНИРАЙТЕ СЕ ЗА ВЕСТНИК

ЗА ДА БЪДЕТЕ
ЧАСТ ОТ ТУРИЗМА

„ЕХО“

№ 255

В каталога на Български пощи
или в Централата на БТС

Общо събрание на Българското пещерно гружество

На 11 януари 2020 г., на хижа „Бачо Киро“ край Дряновския манастир, се проведе Годишното отчетно събрание на Българското пещерно гружество. В него взеха участие 30 от общо 119-те редовно отчетени членове на гружеството - пещерници от Етрополе, Варна, Велико Търново, Враца, Дряново, Трявна, Търговище, Севлиево, София, Ракитово, Русе, Шумен и гости. След като за членове на гружеството бяха приети още 6-има желаещи, събранието изслуша отчетите за дейността на сдружението и неговите финанси за 2019 година. Със задоволство беше отбелязано, че през изминалата година БГД е провело успешно многобройни мероприятия с различна насоченост. Това са проучвателните експедиции у нас (Младен, Свещари и „Терра Бесика“) и извън страната (Света гора Атонска и Косо-

во), обучение на млади спелеолози (СпелеоЛаб и „Деца-учат деца“), отбелязването на 90-ата годишнина на организираното пещерно движение в България, организирането на международен конгрес по спелеология в изкуствени кухни „Хипогей“, издаването на книги, организирането на изложби, многостранно участие в програмата на Международния фестивал „Банско филм фест“, медийни изяви.

По темата „проучване“ бяха вписани и се открих откриването на пропастта „Студен вятър“ и достигането там на дълбочина 159 м и невероятният прогрес в пещерата „Ледника“ - и двете плод на съвместните усилия на пещерниците от клуб „Мрак“ - Етрополе, и БГД - Ракитово. Вкратце, бяха обсъдени и приети предложенията за календар на проявите през настоящата година, в който освен традиционните влязко-

и нови мероприятия. В края на събранието председателят на гружеството г-р Камен Бонев връчи почетни грамоти на Валентин Тодоров и Тодор Тодоров от пещерен клуб „Мрак“, Етрополе, и Стойчо Зарев от БГД - Ракитово, които са главните „виновници“ за осъществяването на споменатите две значими открития. В следобедните часове се състояха индивидуални посещения на културните и природните забележителности в каньона на Дряновската река - основно пещерата „Бачо Киро“ и манастира „Св. Архангел Михаил“, а впоследствие и презентация и проекция на филми.

Бидейки в Дряново, използвахме случая да побързим с пещерници от пещерния клуб „Стринава“ относно провеждането на предстоящото 14-о издание на Балканския пещерен сбор, който ще се състои именно тук. В тази

връзка, още в деня преди събранието проведохме и среща със секретаря на Туристическо гружество „Бачо Киро“ Милко Илиев, а заедно с него, по същия повод, бяхме приети от кмета на община Дряново г-н Трифон Панчев. Вечерните часове бяха отредени на сладки приказки, споделяне на спомени, бъдещи планове и идеи за нови съвместни по-

хождения.

Няма съмнения, че поредното годишно събрание, което бе наречено от мнозина „конгрес“, беше плодотворно. На раздяла си пожелахме 5-ата година от съществуването на Българското пещерно гружество да бъде още по-успешна и ползотворна.

Алексей Жалов

ПОКАНА

ТД „Добруджанец“, гр. Генерал Тошево, обл. Добрич, ще проведе отчетно-изборно събрание на 20.03.2020 г. от 18.00 ч. в залата на Клуба на инвалида в Улицата на услугите при следния Дневен ред:

1. Отчет за работата на УС на ТД „Добруджанец“ за периода 2015-2019 г.
2. Отчет на Контролния съвет за работата на УС за периода 2015- 2019 г.
3. Приемане и освобождаване на членове на ТД „Добруджанец“.
4. Приемане на Програма за работата на ТД през 2020 г. и

бюджет за нейното осъществяване.

5. Избор на нов Управителен съвет.

6. Избор на нов Контролен съвет.

7. Избор на нов председател.

8. Избор на делегат на Общото събрание на БТС.

9. Разни.

При липса на кворум от 50%+1 членове на туристическото гружество събранието ще се проведе с 1 час по-късно на същото място.

УС на ТД „Добруджанец“, гр. Генерал Тошево

ПОКАНА

Управителният съвет на ТД „Чудни скали“, гр. Айтос, на основание чл. 26 от ЗЮЛНЦ кани на 15.03.2020 г. (неделя) от 9.00 ч. всички членове на гружеството на Общо събрание за отчет на дейността за 2019 г. в Заседателната зала на Община Айтос при следния

Дневен ред:

1. Отчет на дейностите на ТД „Чудни скали“, гр. Айтос, за 2019 г.

2. Отчет на Ревизионната комисия за 2019 г.

3. Избор на делегат за Общото събрание на БТС в гр. София през месец май 2020 г.

4. Предложения и приемане на план на дейностите на ТД „Чудни скали“, гр. Айтос, за 2020 г.

5. Разни.

При липса на кворум, на осн. чл. 27 от ЗЮЛНЦ събранието ще се проведе същия ден от 9.30 ч. на същото място и при същия Дневен ред.

Традиционна среща на любители на пещера „Снежанка“

Традиционната среща на любители на пещера „Снежанка“ събра над 200 участници от туристически гружества от градовете Пловдив, Стамболийски, Пазарджик, Септември, Панагюрище, Белово, Ракитово, София, Стара Загора, с. Варвара и с. Дорково на 59-ия рожден ден на пещерата. Те дружно запяха „Хубава си, моя горо“. Бяха споделени идеи за маршрути в страната и чужбина. Актуална тенденция е все повече млади хора да се включват в туристическото движение.

Георги Киев, ТД „Купена“, гр. Пещера

Томбола на вестник „Ехо“

На 27 януари комисия в състав Зорница Радонова - изпълнителен секретар на БТС, Емилия Матеина - главен редактор на вестник „Ехо“, и Лъчезар Лазаров - експерт в отдел „Организация, координация и учебно-спортна дейност“, изтеглиха имената на спечелилите от томболата. Иван Лесов спечели ваучер за хижа „Добрила“, а останалите 30 абонати - рекламна чаша с логото на БТС.

1. Константин Койнов
2. Мария Данчева
3. Методи Славов
4. Петър Веленов
5. Пламен Петров
6. Златка Енчева
7. Тонка Божилова
8. Никола Киряков
9. Петър Бойков
10. Мария Кръстанова
11. Огнян Шумаров
12. София Чучулска
13. Вехби Дахил
14. Катя Конова
15. Христо Филипов
16. София Арабаджиева

17. Иванка Димова
18. Руска Желева
19. Маргарита Пехливан
20. Муса Дурльов
21. Гергана Котулова
22. Георги Вълчев
23. ТД „Средногорец“
24. Шауб Фехми

25. Явор Манов
26. Даниел Харизанов
27. Ивелин Малинов
28. Тодор Балтаджиев
29. Татяна Лучкова
30. Национален природонаучен музей

Малко известни факти за туризма в Пловдивско

По покана на Алеко Константинов - видния български писател, общественик, юрист, на 27.08.1895 година на Черни връх е учреден Клуб на туристите.

Поканата на Щастливеца е публикувана във вестник „Знаме“, бр. 99 от 23 август, към любителите на българската природа. Отзовават се над 300 души - хора с различна социална принадлежност. Идеята е чрез създаване на организирано туристическо движение да се изучава България, нейните прекрасна природа и богато културно-историческо наследство.

Посятото семе от Алеко Константинов намери добра почва за развитие в Пловдив. Шепа ентузиастичности се отзовават на призива му и учредяват дружеството „Пловдивски турист“. Ръководител е доктор Ничков. По инициатива на Димитър Благоев на 20 януари 1902 година в Пловдив се създава и първото младежко туристическо дружество „Христо Ботев“, ръководено от Иван Стефанов, Тодор Ангелов, Рангел Димитров...

Активна туристическа дейност бележи учреденото през 1908 г. дружество „Калоянов връх“. Председател е Павел Жилков. То е домакин на 11-ия туристически събор през 1911 година. Дори по време на войните от 1912-1918 г. дружеството продължава да функционира. Същевременно подпомага финансово, прави срещи със семействата на фронтовците-туристи. На 15-ия събор в Търново през

1922 г. за активна дейност между почетните членове са отбелязани и пловдивските дейтели Павел Жилков и Стойчо Шишков.

На 19 март 1916 г. се създава и юношеско туристическо дружество „Родопи“, чиито основатели са 20 ученици от Пловдивската мъжка гимназия. Председател е Александър Ненов.

Туристическото движение в Пловдив се развива. То печели нови симпатизанти. С доброволен труд и дарени средства е построена първата малка дървена хижа в Родопите през 1927 година. Следващата година започва строителството и на хижа „Персенк“. През периода 1933-39 г. от дружество „Калоянов връх“ се строи хижа „Здравец“. Събрани са средства и е подпомогнато изграждането на хижа „Коста Панайотов“ - хижа „Мусала“ с наблюдателница на върха.

По решение на РМС в квартал „Кючук Париж“ през 1937-а се гради туристическа секция „Еделвайс“ към ЮТС. Нейни членове са млади работници и ученици. По настояване на легионерите полицията след 2 години я забранява. Младежите и девойките от този квартал намират възможност и през 1940-а се учредява нова секция „Руен“ с председател Бернард Петров.

През 1940 година в местността Равнища, над село Дедево, се организира масов излет с над 600 участници от Пловдив. По време на излета отделилите се в гората решават деня и часа на тютюно-работническата стачка. Полиция-

та е изненадана и не разбира как, кога и кой е взел решение и е организиран стачката. На 2 юни същата година, на връщане от излет, участниците устройват демонстрация в града, полагат планински цветя пред бюста на Христо Ботев. Когато пристига полицията, младежите са се разпръснали между разхождащите се граждани. На 8 и 9 юли 1941 г. се е провел традиционният излет до връх Руен в Родопите с над 800 души участници от Пловдив, Асеновград и селата около тях. По време на антифашистката борба над 50 дейтели на туризма са загинали в неравната борба.

След 1944 година в новите условия туризмът се развива ускорено с нови форми, темпове и съдържание. На 5 март 1945 г. дружество „Калоянов връх“ - БТС и клон „Родопи“ - ЮТС, се обединяват в едно туристическо дружество „Родопи“ с председател Иван Казаков. През месец април същата година в Пловдив се провежда Обединителен конгрес на БТС с ЮТС в Народно туристически съюз. Постепенно туризмът става масово всенародно дело. Движение за развитие на общ към Родина, за опазване на природните красоти. Последователно в Пловдив биват обособени нови туристически дружества - през 1957 г. - „Руен“, през 1958 г. - „Академик“, през 1961 г. - „Персенк“, а през 1964 г. - „Еделвайс“. Тези дружества имат над 21 клуба по ориентиране, алпинизъм, пещерно дело.

В традиционните спортно-туристически празници, уреждани в районите на всички хижи, ежегодно участват над 200 000 трудещи се и учащи от гр. Пловдив. Разнообразни са проявите по видовете туризъм: пеши, коло, воден и ски. Пловдив става инициатор за учредяване на международни състезания по ориентиране за купата на панаирните градове в Европа. Нашите алпинисти изкачиха първенеца на Иран - връх Демавенд, покориха и върховете в Памир, българка изкачи първенеца на Кавказ, връх Елбрус. Един от първите, който покори връх Ленин, бе з.м.с. Сандю Бешев. Иван Вълчев покори връх Айгер в Алпите.

В годините на подем на туризма в Пловдив бяха открити повече от 35 туристически обекти: хижи и спални с над 3300 места.

През годините в системата на ОС на БТС - Пловдив, се развиваха твърде успешно всички спортно-туристически дисциплини:

- туризъм: пешеходен, ски, коло и воден;
- ориентиране (лятно) и ски ориентиране;
- алпинизъм и скално катерене;
- пещерно дело (спелеология) и пещерен туризъм.

Освен това ежегодно хиляди любители на природата и красотата на Родината опознаваха и повишаваха своята нравствена култура и физически възможности чрез участие в националните движения на БТС „Опознай родния край“, „Покорител на 10-те планински

първенци“, „Опознай България - 100 национални туристически обекта“. Най-достойните членове на БТС бяха удостоявани със спортни звания, като от 1960 г. четирима бяха „заслужил майстор на спорта“, а повече от 35 - „майстор на спорта“ и др.

По-големи и значими спортно-туристически мероприятия бяха:

Експедицията „Демавенд“ - 1967 г. - първата клубна проява, с която се постави началото за покоряване на високи върхове. Освен това се организира и изкачване на връх Монблан в Алпите.

Традиционната „Ботева алпини-ада“ - прави се ежегодно в скалите под купола на връх Ботев край хижа „Рай“. Бяха въведени нови техники за безопасност и осигуряване на алпинистите.

През 1967 г. отборът по ориентиране на гр. Пловдив взе участие в Еврометинг - европейско първенство в Швеция.

През 1970 г. по идея на български, полски и германски дейтели се учреди състезание по ориентиране за купата на панаирните градове. Учредяването стана на хижа „Върховърх“, а първото състезание бе през 1971 г. край Калофер.

През 1968 г. бе организиран колопоход „По пътя на освободителите“ от Кишинев през Букурещ до Пловдив. Беше проведен и супер колопоход Пловдив-Москва. По случай 2 юни се организира колопоход в чест на падналите борци за свобода.

Славчо Гулин

Начало на туристическата 2020 година на КТВ „Витоша“

КТВ „Витоша“ даде старт на туристическата си 2020 година с едно обедно парти на 15 януари. Не, не се притеснявайте! Няма да обсъждаме нито работата на гуджея или танците, нито менюто. Ами какво тогава - то нищо не остава. Е, да го видим това нищо.

Да започнем с това, че нашето парти имаше официални гости: Зорница Радонова - изпълнителен секретар на БТС, Йонка Димитрова - председател на ТД „Алеко Константинов“ - София, Никола Кръстев - член на ТД „Кремиковици“.

Емилия Дичева, председател на КТВ „Витоша“, поздрави всички присъстващи с Новата година и изрази своето задоволство от добрата работа на клуба през изминалата година, както и от добрите отношения между членовете му. Благодарни на Красимира Георгиева, заместник-председател на клуба, за цялостната организация на това парти. Емилия раздаде от свое име подарък на всеки присъстващ. След това поднесе Поздравителни адреси от Управителния съвет на БФТВ за активна дейност на Момка Спасова - почетен председател на БФТВ и почетен председател на КТВ „Витоша“, както и на всички туристи ветерани от клуба, чествали юбилей през

2019 г.

След това Момка Спасова ни приветства и ни увери, че макар вече да не може да броди по планините, тя духом е с нас, защото винаги е уведомявана за това, кога и какъв преход ще прави групата туристи от клуба. Оцени Емилия Дичева като много добра в ролята на председател на клуба, защото работи с желание и упоритост.

Зорница Радонова поднесе приветствие от името на ръководството на БТС и от свое име и пожела здраве и хубави туристически прояви през новата година. Тя донесе календари на БТС, които бяха раздадени на най-активните туристи ветерани от клуба.

Проведе се томбола, от която всеки спечели по нещо. Доста се посмяхме, когато на някои хора им се паднаха не много подходящи за тях вещи. Кулминацията беше, когато Емилия, която раздаваше предметите от лотарията, обяви, че следва кухненска престилка, и добави - очевидно за най-добрата домакиня. И току-що произведената в ранг „Най-добра домакиня“ върна глава, сякаш е получила медал. Между нас казано, като домакиня тя си е една кръгла нула. Но щом съдбата (лотарията) така е решила, кои сме, че да ѝ се про-

тивопоставяме - има си късмет жената. В нашия клуб няма злоба и завист.

След лотарията и викторината и след като се поуморихме от танците, решихме да попеем. Единият от гостите ни, Никола Кръстев, освен че е голям пътешественик (посетил е дори Антарктида и Хималаите), е и китарист. Така че под неговия аккомпанимент пяхме туристически и патриотични песни дъл-

го време.

Завършихме партито със съобщение за сборния пункт, деня и часа на първия излет за тази година за тези, чието здравословно състояние позволява ходене по планините. За другите остана само удоволствието от това хубаво парти. А на някои от тях, въпреки че са ползвали на отиване и връщане такси, особено ако са се хванали на хоро за малко, това костваше усилия

като да са изкачили Черни връх. И (в кръга на шегата) с това успяхме да докажем, че партитата са туристически прояви!

Пожелаваме на туристите ветерани от цяла България да са здрави, за да могат да ходят по планините, и да ходят по планините, за да са здрави!

Текст: Донка Янева,
КТВ „Витоша“
Снимка: Симона Пеева

БЪЛГАРСКА ФЕДЕРАЦИЯ НА ТУРИСТИТЕ ВЕТЕРАНИ

КАЛЕНДАРЕН ПЛАН ЗА 2020 г.

№	Дата	Вид на проявата	Организатор
<u>I. НАЦИОНАЛНИ ПРОЯВИ</u>			
1.1.	31.03	Общо събрание на Федерацията	БФТВ
1.2.	27.05 – 02.06	Участие в Националния поход „По пътя на Ботевата чета Козлогуй – Околчица“	ТД „А-21“ - Троян
1.3.	14.07 – 18.07	Пети национален поход „Троянски Балкан – по пътеките на Апостола“	ТД „А-21“ – Троян
1.4.	7.08 – 10.08	Международна среща-събор на туристи ветерани от балканските страни с палатъчен лагер „С песни под звездите“ в Троянския Балкан	ТД „А-21“ – Троян
1.5.	27.08 – 29.08	Фестивал на певческите групи на туристите ветерани (хижа „Алеко“)	БФТВ
1.6.	29.08 – 31.08	Участие в Националния туристически събор на Черни връх	КТВ „Егелвайс“
1.7.	ноември	Годишен семинар с председателите на КТВ	БФТВ
1.8.	целогодишно	Участие в Националните движения „Опознай България - 100 НТО“ и „Покорител на 10-те планински първенци“	КТВ
<u>II. ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОЯВИ</u>			
2.1.	15.02 – 16.02	Двудневен зимен излет във Васильовска планина	ТД „А-21“ - Троян
2.2.	25.04 – 26.04	Откриване на летния туристически сезон (хижа „Коман“)	ТД „А-21“ - Троян
2.3.	7.05 – 10.05	Семинар с ветераните планински водачи	
2.4.	4.06 – 7.06	Семинар „Оказване на долекарска помощ в планината“	
2.5.	25.07 – 03.08	Поход „Ком – Емине“ – втори етап	
2.6.	2.09 – 6.09	Поход в Стара планина (хижа „Узана“ – връх Ботев – хижа „Плевен“)	
2.7.	4.09 – 7.09	Поход „Опознай Северното Черноморие“ (Дуранкулак – Кранево)	
2.8.	септември - октомври	Среща на туристите ветерани на хижа „Узана“ (на четири смени по график от 8.09 до 15.10)	
2.9.	13.09 – 15.09	Поход „Огражден – непознатата планина“	
2.10.	15.09 – 20.09	Поход в Пирин	
2.11.	30.09 – 4.10	Връх Руй, ждрелото на река Ерма, Власинско езеро (Сърбия)	
<u>III. ЕКСКУРЗИИ</u>			
3.1.	13.05 - 17.05	Странджа	
3.2.	11.06 – 14.06	Срещи с историята (Свищов, Плевен, Ловеч)	
3.3.	юни	Участие в поклонението на гроба на Хан Кубрат (Украйна)	
3.4.	септември	Участие в поклонението на гроба на Хан Аспарух	
3.5.	15.10 – 18.10	Източни Родопи – минало - съвремие	КТВ - Хасково
3.6.	15.10 – 18.10	„По полетата на бойната слава“ – 135 години от Сръбско-българската война	КТВ „Родни балкани“
<u>IV. ПРАЗНИЦИ И СРЕЩИ</u>			
4.1.	10.04 – 12.04	Пролетен празник на Балкана (Враца)	КТВ - Враца
4.2.	12.06 – 14.06	Празник на гр. Ямбол (Бакаджик)	КТВ - Ямбол
4.3.	18.06 – 20.06	Край стените на стария замък (Видин)	КТВ – „Бдин“
4.4.	18.07 – 19.07	Празник на минералната вода (Полски Тръмбеш)	КТВ – П. Тръмбеш
4.5.	7.08 – 9.08	Празник на малината (хижа „Ком“)	КТВ – Берковица
4.6.	4.09 – 6.09	Среща на ветераните в Благоевград	КТВ - Благоевград
4.7.	12.09 – 14.09	Празник на хижа „Здравец“ (Родопи)	КТВ „Шипка“
4.8.	8.10 – 11.10	„Варненска есен“ (Варна)	КТВ „Черном. прос-тори“
4.9.	9.10 – 11.10	„Кестенова вечер“ (Петрич)	КТВ - Петрич
4.10.	1.11	Национален песенен празник „Слава вам, будители“ (Пловдив)	КТВ – Шипка – Пловдив
4.11.	12.12 – 13.12	Закриване на сезон 2020 г.	ТД „А-21“ - Троян

2019-а – още една успешна година за ветераните

Слънчев зимен двудневен празник във Васильовската планина

13-14 април, хижа „Коман“. Откриване на летния туристически сезон. Присъстват 62-ма туристи от 16 ветерански клуба

Четвърти национален поход „Троянски Балкан – по пътеките на Апостола“. Участват туристи ветерани от 19 града

3 март 2019 г. Поход до връх Шипка и участие в Националния празник на върха

Поклонение пред паметта и делото на героите от Април 1876 година. Пред паметника на Бенковски и неговите другари в местността Костина

„С песни под звездите“ – Национална среща-събор на ветераните в Троянския Балкан с палатъчен лагер. Участват 81 туристи от 24 града

28 септември, връх Руен. Поредният планински първенец за туристите ветерани от 12 клуба

Зимна приказка в Конявската планина

Ние - туристите от ТД „Осогово“, гр. Кюстендил, с нетърпение очаквахме да се качим отново на толкова близката до Кюстендил Конявска планина. Маршрутът, който бяхме планирали за неделния ден, беше многообещаващ. Потеглихме от с. Цървеняно, по нов за всички нас маршрут.

Тръгнахме към гората, предвкушавайки девствената красота и пленяващите гледки, скрити в нея. Започна да вали сняг. Заслепяваше ни белотата и чистотата на около. Снегът полеваше по ботите и правеше стъпките ни бавни и тежки. Попивахме жадно кристалночистия въздух и мириса на гървета, листа и растителност. Споменът за града - забързаните, намръщени хора, мръсотията и многото коли, тук изглеждаше нереален и дори смешен. Движихме се по горската пътека сред тунел от гървета, следвани единствено от планинския вятър. На около всичко бе притихнало, отдавна бяхме заб-

равили за зимния студ. Бяхме изцяло в плен на съвършената природа и не усещахме нищо освен блаженство и хармония. Сред огромните участъци с камъни насреща - градът - бял, голям и плувнал в мъгла. Не ни се разделяше с това опияняващо и романтично преживяване.

„Да пътешестваш, не зна-

чи винаги да отидеш далеч. Съкровищата са на едно сърце разстояние. Защото смисълът на всичко е вътре в самите нас“ - споделиха туристите от ТД „Осогово“, гр. Кюстендил.

Силвия Михова,
секретар на ТД „Осогово“,
гр. Кюстендил

ПОКАНА

Управителният съвет на Сдружение „Туристическо дружество Еделвайс“, гр. Лозница, област Разград, на основание чл. 26 от ЗЮЛНЦ и чл. 15, ал. 1 от Устава на дружеството свиква Общо събрание на 27 март 2020 година от 17.30 часа в Заседателната зала на Общинска администрация, гр. Лозница, област Разград, улица „Васил Левски“ № 6, при следния Дневен ред:

1. Отчетен доклад на УС за 2019 г.
2. Отчет на Инспектората (Контролен съвет) за 2019 г.
3. Приемане на нови членове на дружеството.
4. Избор на нов УС и председател на УС.

5. Избор на Инспекторат (Контролен съвет) и председател на КС.

6. Избор на делегат за Общото събрание на Сдружение „БТС“.

7. Разни.

При липса на кворум, на основание чл. 27 от ЗЮЛНЦ и чл. 15, ал. 5 от Устава на дружеството, събранието ще се проведе същия ден в 18.30 часа на същото място и при същия дневен ред, независимо от броя на присъстващите членове на сдружението.

От Управителния съвет
Председател: Гален Тупев

ПОКАНА

УС на Сдружение ТД „Хайдут“, на основание чл. 26 от ЗЮЛНЦ, чл. 23, т. 1 от Устава на Сдружението, кани всички редовни членове на Сдружението на редовно Общо отчетно събрание, което ще се проведе на 20.03.2020 г. (петък) от 18 часа в столовата на туристическа спалня „Тинтява“ в гр. Калопер, ул. „Георги Шопов“ № 64, при следния Дневен ред:

1. Отчет на УС за 2019 г.
2. Отчет на Инспектората за 2019 г.
3. Финансов отчет за 2019 г.

4. Приемане на Календарен план за 2020 г.

5. Приемане на бюджет за 2020 г.

6. Освобождаване на членове, които отпадат по чл. 14, т.1 и чл. 15, т. 1 от Устава на Сдружението.

7. Приемане на нови членове.

8. Избор на делегати за ОС на БТС.

При липса на кворум, на основание чл. 27 от ЗЮЛНЦ, Общото събрание ще се проведе на същото място и при същия дневен ред от 19.00 часа.

УС на Сдружение ТД „Хайдут“

ПОКАНА

Управителният съвет на Туристическо дружество „Добротица“ - село Ново Ботево, община Добрич, на основание чл. 26, ал. 1 от ЗЮЛНЦ и чл. 22, ал. 2 от Устава на дружеството, кани всички свои членове на годишно Общо събрание на 26.03.2020 г. от 18:30 часа в залата на туристическа спалня „Добротица“, град Добрич, бул. „25 септември“ № 10, при следния Дневен ред:

1. Отчетен доклад за дейността на ТД „Добротица“ през 2019 г. Докладва: председателят на УС на ТД „Добротица“.
2. Отчетен доклад на Контролната коми-

сия на ТД „Добротица“. Докладва: председателят на Контролната комисия.

3. Приемане на нови членове на ТД „Добротица“. Докладва: секретарят на ТД „Добротица“.

4. Избор на делегат и заместник-делегат за Общото събрание на БТС през 2020 г.

5. Други решения.

При липса на кворум, на основание чл. 27 от ЗЮЛНЦ и чл. 24 от Устава на дружеството, събранието ще се проведе на същото място при същия дневен ред един час по-късно, независимо от броя на присъстващите членове.

Продължение от стр. 5

За поредна година в Пирин – любимата планина на ветераните

Есенна рапсодия – пет незабравими дни сред багрите на Родопите

Изпращане на една богата и успешна туристическа година

Петя Панайотова, Мартин Минков, Деница Дянкова и Деян Дянков от гр. Габрово имат събрани над 100 печата от Националното движение „Опознай България - 100 НТО“, при това поставят своеобразен рекорд - събират всички печата за по-малко от една година! От март 2019 г. започват да пътуват по обектите, включени в движението. Силно са впечатлени от нос Калиакра и красотата на Белоградчишките скали.

Тайнството на нощните преходи

При организираниите туристически походи многократно сме замръквали по път и на хижите сме стигали късно през нощта. Такива бяха случаите при ски походите на габровци за 3 март, които правехме по билото на Стара планина било от Витиня, било Ком до Шипченския проход. Най-впечатлителен от тях за мен беше, когато замръзнахме по време на изкачването ни към връх Кармата, на близо час преди да стигнем до хижа „Планински извори“, разположена сред равнината билна поляна Голечлъка.

За новия планински дом знаехме отпреди година. Нашият водач на походите Калчев се интересуваше живо за изграждането му, тъй като на това място щеше да се разполови голямото разстояние между хижите „Свищи плаз“ и „Вежен“, неимоверно трудно за едновременно преминаване. Затова сега той се беше свързал със строителите от подбалканското село Антон, за да се увери, че хижата е завършена. Дори беше успял да разговаря с новоназначения хижар, който щял да ни обслужва при пристигането ни в определен ден.

Но, казват старите хора, едно е да го кажеш, друго е да го направиш. Така беше и в нашия случай. За бега!

И ето, спускаме се по склона с фенерчетата си в ръце и гирим в мрака планинския спасителен дом. Водачът го открива пръв. И ние след него спираме на прага му. Но в него не се усеща никакъв живот – хижата е безнадеждно тъмна. Ни хижар ни посреща, ни топла печка ни очаква. Студ и тъмнина изпъхват голямата постройка навърх планината. Безнадеждност!

За последствията в тази зимна вечер няма да разprávям – нужно беше да се справим с обстановката. И ние успяхме.

При друг подобен случай пак заварихме без стопанин голямата планинска хижа „Козя стена“ в Троянския Балкан. Само кучето скимтеше гладно и самотно. И пак успяхме да се справим – запалихме лампата, после печката. Сготвихме си вкусна вечеря и се нахранихме. И кучето нахранихме, сиротното. Чак към полунощ се успокоихме за сън в леглата, затрупани с одеяла.

Имахме и немалко случаи на сутрешно вървене по тъм-

ното. Преминаването ни по дългите маршрути изискваше твърде рано да тръгваме от хижата, за да стигнем по светло до следващата. Така обикновено ставаше на хижа „Добрила“ над Сопот в Карловския Балкан. Тогава Калчев ни будеше от сън в три, за да напуснем уютния планински дом в четири часа. Това правехме с намерението ни по тъмното да изкачим връх Добрила, дори да го прехвърлим и го разсъмване да стигнем до седловината Платнешки ярове.

Когато се случваше ясно време, по склона към върха изкачването ни беше приказно. По небето просветваха безброй звезди, лек ветрец галеше затоплените ни лица, а ние издишвахме тънка пара от уста и ноздри. Докато по-нататък зората прозираше в небето, за да плъзне светлината пред нас в омая.

Така беше при частичните ни нощни преходи. Защото много случаи имаме на целонощни пътешествия из планините. Тогава бяха на мода т. нар. скоростни или състезателни пробявания на 100 км за 24 ч.

Поначали такъв екстрем туризъм не ми допада. Да хукнеш по баирите „да гониш Михал“ за мен беше безсмислено. Да тичаш из планината, без да имаш време да се наслаждаваш на гледките около себе си, не смятам за удоволствие.

И въпреки това аз също се подмавих от увлечението да бързам денонощно в няколко такива планински набъгвания. За пръв път се опитах да премина 100 км по билото на Стара планина от хижа „Грамадлива“ на запад до Шипченския проход за едно денонощие. Търновци го бяха организирани с подкрепителни пунктове по маршрута. Тогава работех в Дряново, откъдето поведох малка група от млади мъже и жени. Времето беше сравнително добро, но през нощта не видяхме почти нищо по пътя си. Дори и звезди по небето. Все пак успешно преодоляхме разстоянието, за което заслужихме по една фланелка.

После участвах в подобен маратон из района на Пазарджик. Водех и участници от нашия Скаутски туристически клуб, които нямаха добра физическа подготовка и повечето от пътя преминаха с транспорт. Но аз се държах геройски и достигнах до Оборище с челната група. Инте-

ресното за мен беше нощното преминаване с лодка през някаква река в пълен мрак и следващото ни придвижване по осветената стена на голям язовир. За обиколката на Витоша имам повече за разказване. Тогава от старта в Драгалевци се юрнахме по планината стотици бегачи. Трасето беше разделено на четвъртинки – на 25, на 50, на 75 и 100 км на финала. Според регламента всеки можеше да се откаже докъдето му стигнат силите и в грамотата ще му отбележат съответното постижение. Аз се увлякох по темпото на един участник, което не беше за състезател като мен, и значително изостанах от челната група. На 75-ия километър стигнахме късно през нощта. Тук моят спътник се отказа от борбата за финала и остана да си отспи на някаква хижа, а аз продължих нататък. Усетих сили у себе си и на бегом по лекия път се устремих към финала.

При зазоряването бях съпътстван от птичи гласове, а долу пред мен светлееше събуждащата се София. Хладината ме освежи, силите ми сякаш се удвоиха и аз пробягах състезателно останалия до финала участък. По този начин успях да се нареда на добро място сред участниците от моята възрастова група. И си мисля, че ако не се бях помайлвал с моя спътник от началото, щях да се нареда сред първенците. Затова друг път ще внимавам!

Габровското туристическо дружество също започна да провежда подобен маратон. За 24 часа участниците в него трябваше да изминат разстоянието от прохода Беклемето в Троянския Балкан до габровската хижа „Узана“. На втория или третия път от организиранието му се включих и аз – може ли да остана назад от такова предизвикателство?! Нямам впечатления от движението ни по маршрута, нито от придружаващите ме бегачи. Само при изкачването ни по склона на връх Ботев дълго се наслаждавахме на обсипаното със звезди небе. А когато стигнахме на върха, момичетата се почувстваха крайно изтощени и нататък едва-едва кретаха по маршрута. Това доведе до едно фатално изоставане, поради което на Узана пристигнахме извън контролното време. Да не съм

се тътрил с девойчетата, щях да се класирам на почетно място, а аз... Но и това се случва понякога, за мое успокоение.

Още със създаването на нашия Скаутски туристически клуб идеята за преминаването на дълги маршрути зрееше в съзнанието ми. И започнах организирането на многодневни походи из Родопи, Рила и Пирин. После продължихме по Стара планина. През летните ваканции на два пъти преминахме от връх Ком до Шипченския проход и един път – нататък до нос Емине. Тази втора част от Балкана – източната, беше най-забележителна. Защото тогава ни се наложи без маркировка цяла нощ да обикаляме по брега на язовир „Камчия“ в дирене на едноименната хижа, в която трябваше да пренощуваме. Все пак времето беше хубаво, а осеяното с безброй звезди небе просветляваше едва видимата пътека по брега на язовира. Романтиката се нарушаваше само от тъмните води под нас, но настроението ни не помръкна до сутринта.

Увлечението по скоростния туризъм, обхванало и мен през онези години, възбуди желанието ми за организиране на Планински пешеходен маратон, наречен на името на прочутите габровски ориентировачи Берберови (Константин и Милка). За пръв път нашият Скаутски туристически клуб организира такъв дълъг преход от Сопот по билото на Стара планина до нашата габровска хижа „Узана“. Не си поставяхме за цел скоростното преминаване на групата по маршрута, въпреки че го бяхме обявили за 24-часов. Искане ми се да обуча младите туристи на устойчивост при дълготрайно пътешествие по планинските пътеки. Затова разстоянието тогава изминахме за 25 и повече часа – от сутринта предния ден, докъм обяд на следващия. През деня се наслаждавахме на омайните гледки от планинските върхове Добрила, Голям и Малък Купен, Жълтец, Ботев, Росоватец. А през нощта, през нощта небето в края на юни беше обсипано с бляскави звезди. И когато слизахме от последния връх надолу по пътеката за Пеещите скали, фенерчетата ни блещукаха като светулки. Е, как да не се възхитим от такава нощна картина?!

След това провеждахме нашия маратон по много варианти на маршрута, намерихме най-подходящия. При него от Габрово отпътувахме в събота ден в 7 сутринта с автобуса за Карлово. Сливахме в Карлово, изливахме от горния му край и поемахме нагоре по пътеката, виеща се по долината на Стара река. Последователно преминавахме през хижите „Хубавец“, „Балкански рози“ и „Васил Левски“, в които спирахме за хранене и кратка почивка.

Обикновено навечер ние бяхме вече излезли на билото и приближаваме седловината между Малък и Голям Купен. На това място един път ни изненада пороен дъжд. Набързо се покрихме с дъждобраните си и подирихме заслон в една малка ниша в основата на каменния исполин пред нас. Тук стояхме скупчени близо час, докато дъждът престана. След това поведох групата си по едва видимата пътека през мокрите треви по северния склон на върха. Измокрихме се до кръста, но излязохме на пътеката сред скалите, обезопасена със стоманено въже. По нея се измъкнахме на билото, но вече беше започнало да се стъмва.

По-нататък движението ни беше нормално – мокротата ни се беше изпарила. Постепенно преодоляхме скалните грамади Плевнята и Кръстиците и след преминаването по южния склон на връх Жълтец ни очакваше едно приятно вървене през обширната поляна Равнака – билото на Равния чал. Тогава ненадейно налетяхме на спящо стадо говеда. Разбудени от гласовете и фенерчетата ни, животните се вдигнаха да ни прогонят. Бяха силно възбудени, мучаха и застрашително настъпваха към нас. Лавнаха и кучета, от което положението ни стана безпокойтелно. Наложих се да изгасим фенерчетата си и мълчешком да избързаме право към осветената кула на връх Ботев.

Скоро след това бяхме далеч от „боищото поле“ на планинските говеда и към полунощ влязохме в заслон „Ботев“, претъпкан от туристите тази нощ. Бяхме преживели едно изключително приключение по маршрута на нашия Планински пешеходен маратон. Но дори само за него си струваше да бляскаме краката си из камънаците нощем.

Христо Мангев

ТД „Орела“ посрещна новата 2020-а с поход до хижа „Фенера“

Със свеж въздух и лек снежец ни посрещна Средна гора в първите дни на новата година, а стопанин на хижата ни предложи уютна обстановка и вкусна гъбена чорба. Това обаче не отказа групата от традиционната разходка до забележителните руини на Тракийската владетелска резиденция от 5 в. пр.Хр. Гостите, които за пръв път стъпваха в „Царството на одрисите“, останаха поразени от двореца, каменния трон и жертвения олтар. Най-възрастният член на дружеството – 92-годишният Енчо Енчев, който е един от основателите на хижата, разказа интересни ис-

тории за строителството и любопитни случаи с известни гости, посещавали я през годините. На следващия ден изкачихме връх Алексия, откъдето се открива внушителна панорама към заснежени върхове на Стара планина, а на юг – към прекрасните Родопи. Планината ни зареди с приятни емоции за началото на една успешна година.

Хижа „Фенера“ работи цялостно и е достъпна през всички сезони. През село Старосел може да се стигне до нея и с джип.

Стоян Чолаков, председател на ТД „Орела“, гр. Хисаря

141 години от рождението на Павел Делирадев

На 15 февруари т.г. се навършиха 141 години от рождението на Павел Делирадев. Неговите научни открития в географията, геологията, биологията и медицината получават широк обществен отзвук в страната ни и извън нея. Прекарвайки през 1939 г. шест месеца сам на палатка в Рила, той изготвя първата подробна топографска карта на планината. Така той определя границата между планините Рила и Родопи, както и границите между Средна, Източна и Югозападна Рила. През 1946 г. неговите научни обобщения са отразени в учебниците по география. Едновременно с това определя точните местонахождения на върхове, езера и ридове в Рила и поправя грешките в наименованията на географските местности. За биологията открива червеното водорасло, оцветяващо снежните

преспи през пролетта. Заслугите му за геологията са изследването на следите от терциерни пясъчници и конгломерати в Лакатишка Рила. През 30-те години на миналия век френско издателство му предлага отпечатването на книгите „Осогово“, „Рила“ и „Пирин“, а отзиви за книгите му се появяват в Годишника на българския алпийски клуб в Прага през 1938 г. Някои от съчиненията му се превеждат на руски и английски език.

През 30-те години на миналия век цар Борис III издава Указ за награждаването му с орден „Св. Александър“ I ст., както и сребърен Медал за наука и изкуство.

За своята цялостна многостранна дейност след 1944 г. Павел Делирадев е награждаван с най-високото гражданско отличие – Димитровска награда.

На многобройната туристическа общност Павел Делирадев е познат

преди всичко като организатор на туристическото движение в България, поел щафетата от загиналия нелепо в края на XIX в. Алеко Константинов. Това нещастно стечение на обстоятелствата е причината Алеко Константинов да остане в историята като идеолог и родоначалник на това движение, а фактически организатор, привлякъл десетки хиляди последователи, да стане Павел Делирадев със своята многостранна дейност на публицист, писател, учен, организатор и общественик. Именно чрез своята мащабна и разностранна дейност той допринася туристическото движение да излезе от рамките на организиране на туристически излети сред природата и да се трансформира в огромна по мащаб разностранна общественополезна дейност, позволяваща създаване на хижи, маршрути, туристически маркировки, екскурзи-

онни летувания, научни изследвания и популяризиране, а туристическите дружества да се превърнат в едни от най-важните структури на гражданското общество.

ТД „Приста“ отчете дейността си за 2019 година

На 20.01.2020 г. туристите ветерани от Туристически клуб „Приста“ – Русе, съчетаха полезното с приятното. Проведоха отчетно-изборно събрание за 2019 г. и празнуваха ден на родилната помощ – Бабин ден.

Отчетният доклад, изнесен от председателя Иван Марков, бе кратък, но отразяващ изпълнението на належащите мероприятия за 2019 година. Представен бе План-про-

грама за организационния живот през 2020 г., предложени за посещение на туристически дестинации и екопътеки из красивата ни страна.

Акушерката Надежда Луканова Колчева, дала първа глътка въздух на много бебета, развълнувано сподели спомени от професионалния си живот.

С възстановка на раждане под акуратните и акушерски умения на Нагя, „младата майка“ Венера роди момиченце,

кръстено на гядо си Йорган и баба си Дечка – със звучното и красиво име – ЮРДЕЧКА, най-новото допълнение в групата на туристите ветерани.

Доброто настроение бе поддържано с изпълнения от колектив за художествена самодейност, със скечове и песни. Веселието продължи с много музика, кръшни хора и танци.

Пепи Палежева

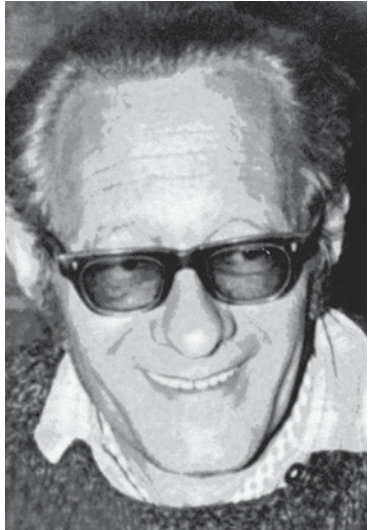

Петър Трантеев: бащата на българската спелеология

Спелеологът, поставил основите на организираното пещерно движение у нас, Петър Трантеев-Хера, е роден в София на 17 януари 1924 г. Скоро след раждането му баща му, чиновник в БДЖ, е назначен на работа на гара Лакатник, където семейството се преселва. Едва осемгодишен, Петър тайно напуска дома си и само с няколко свещи в джоба посещава първата си пещера – Темната дупка край гара Лакатник. Това негово детско увлечение се превръща в призвание и професионален избор за целия живот.

Като гимназист в София посещава сбирките на създаденото през 1929 г. Първо българско пещерно дружество. От 1946 г. следва география и геология в Софийския университет. През 1947 година към пещерното дружество е създадена научноизследователска бригада „Тодор Павлов“. Трантеев ръководи включената в бригадата студентска научна група „Млада гвардия“. Изследвани и картирани са пещерите край Карлуково и Лакатник. Открита е Рушовата пещера край с. Градешница. В края на 1949 г. пещерното дружество обаче е закрито.

Петър Трантеев продължава да организира пещерни изследвания чрез алпийската секция към спортен клуб „Динамо“. През 1953 г., вече научен сътрудник в Зоологическия музей (днес Национален природона-

учен музей при БАН), изпраща писмо до министър-председателя Вълко Червенков, в което мотивира необходимостта от съставяне на специален закон за проучване и опазване на пещерите. Такъв закон и до днес не съществува.

През 1954 г. младият учен създава Младежкия зоологически кръжок към Зоологическия музей. Кръжочниците обикалят пещерите, за да изследват техните биотопи.

През 1957 г. е възстановен Българският туристически съюз и Петър Трантеев отново започва да търси пътища за възраждане на пещерното дружество. Пише писмо до ръководството на БТС. Писмото е подкрепено от учени и об-

щественици като акад. Иван Буреш, проф. Любомир Динев (създател и ръководител на катедра „География на туризма“ в Софийския университет), инж. Радуш Рагушев, инж. Петър Петров (учредител през 1929 г. на Първото българско пещерно дружество) и Никола Загоров. На 14 август 1958 г. излиза решение на Централния съвет на БТС за създаване на Републиканска комисия по пещерно дело и пещерен туризъм, преименувана по-късно в Републиканска федерация по пещерно дело (днес Българска федерация по спелеология).

Почетен председател както на комисията, така и на федерацията е патриархът на българската зоология академик Иван Буреш. За секретар на Републиканската комисия по пещерно дело и пещерен туризъм е избран Петър Трантеев, който за период от цели 20 години е фактическият ръководител на организираното пещерно движение в България. Трантеев е щатен секретар на комисията от 1958 до 1966 г., от 1966 до 1969 г. е географ в Зоологическия институт на БАН и нещатен секретар на комисията. Специалист спелеолог е към Комисията по защита на природата към БАН (1969-1974). Заместник-председател е на Републиканската федерация по пещерно дело от 1974 до 1979 г.

Като административен ръководител на пещерното дви-

жение Трантеев изисква за всяка спелеоложка експедиция да бъде изработена и изпълнена научна програма. Като сътрудници са ангажирани над 80 учени. Те получават съдействие от около 500 обучени пещерници, които като любители работят под земята. Пещерниците са обединени в 35 новосъздадени пещерни клуба в цялата страна. Изследвани и картирани са 2500 пещери и пропасти, като Петър Трантеев лично участва в картирането на 279 от тях. Благоустроени и отворени за посещения са Леденика, Магурата, Съевата дупка, Орлова чука, Ягодинската пещера и Дяволското гърло.

Петър Трантеев ръководи 10 международни и 45 републикански експедиции и 4 международни и 5 републикански пещерни сбора. През 1958 г. той е първият лектор в първия курс за спелеолози, като сам написва лекционния материал. През 1964 г. заедно с Радуш Рагушев създава Главната картотека на българските пещери, като за основа е използван личният му архив. През 1974 г. заедно с Петко Недков създава пещерния Аварийно-спасителен отряд.

През 1973 г. Трантеев става член на Комисията по карстова терминология към Международния спелеоложки съюз. На проведената през 1976 г. Трета национална конференция по спелеология предлага систе-

ма от знаци за картиране на пещерите, която е одобрена и става задължителна за пещерните клубове в България.

Научните интереси на Трантеев са насочени предимно към генезиса и систематиката на пещерните бисери. Автор е на няколко монографии по тази тема. Автор е и на научнопопулярни книги и на над 300 публикации в печата, предимно във в. „Ехо“.

Петър Трантеев умира на 24 ноември 1979 година.

Колекцията му „Морфология на пещерни образувания“ е една от най-ценните исторически научни колекции, съхранявани в Националния музей „Земята и хората“. Музеят я получава през 1987 г. като дарение от синовете му Боян и Мартин. По сбирката ученият е работил повече от 45 години. Известен с немската си педантичност и страст към различни технически приспособления за проникване в пещерите, Петър Трантеев е познат на старите пещерници под прякора Хера.

Името на Петър Трантеев носи построяният по негова инициатива Пещерен дом край Карлуково – един от 100-те национални туристически обекта. На негово име са наречени четири открити в българските пещери трогобионти (организми, които населяват пещерни екосистеми и са се адаптирали към живот без светлина).

Юбилей на Момка Спасова

На 13.02.2020 г. една достойна и все още красива жена, една голяма туристка – Момка Спасова, ще навърши 85 години. От тях само през първите 3-4 и последните 2-3 години тя не е била по планините. От съвсем малка участва със семейството си в преходи по Витоша. Вероятно още тогава е заобичала планините. Ангажиментите ѝ като учителка, съпруга, майка и общински съветник (23 години в бившия Кирковски район на София) не я спират въобще. Даже желанието ѝ да предаде своята любов към планините на учениците си я кара да завърши курс, с което получава правоспособност като „Организатор на ученически туристически групи“. И води учениците си на излети, екскурзии, походи, зимни лагери и екскурзионни летувания. Това я подтиква да завърши курсове и за планински водач за Витоша, Родопите, Стара планина, Рила и Пирин, също така и за съдия за планинско ориентиране. Покрила е и нормативите за старши инструктор по туризъм. Нищо не може да спре устрема ѝ да знае и може все повече.

Неукротимият ѝ дух търси изяви, а явно е и любител на силни усещания. Отначало започва да се занимава с парашутизъм, но поради липса на достатъчно време се разделя с небето и слиза на земята. През 1956 г. става член на ТД „Витоша“. Първите 5 години е в секция „Алпинизъм“. Изкачила е (по-точно изкатерила) Еленин връх и Злия зъб в Рила. Била е единствената жена участник в Първата зимна алпиниада на ТД „Витоша“. След това, като член на секция „Пешеходен туризъм“, участва в многобройните излети, екскурзии и походи на ТД „Витоша“, както и в много национални походи. Ще отбележим само „Ком - Емине“ и „През четирите планини“ (от Бояна – София, до хижа „Па-

паз чаур“ – Пирин, и оттам до гр. Гоце Делчев.) Несменяем водач е по това време на женските походи на ТД „Витоша“. От 1985 г. е в ръководството на ТД „Витоша“.

Когато енергията ѝ престава да бушува с такава сила, през 1993 г. става председател на КТВ „Витоша“, каквато остава до януари 2017 г. От тогава досега е почетен председател. Членовете на клуба, повечето самотници, намират своето семейство тук под гръжите на Момка Спасова. Организиран се ежеседмично излети, 1-2 екскурзии годишно до национални туристически обекти, посещения на музеи, театрални постановки и др. Тя успя да осигури етаж от къща за нуждите на клуба – нещо много трудно постижимо, особено в София.

От 1998 г. Момка Спасова е член на Управителния съвет на БФТВ, от 2004 г. е заместник-председател, а от ноември 2005 г. до април 2017 г. е председател. От тогава досега е почетен председател. През този период БФТВ организира 4 национални похода: IV национален поход на туристи ветерани из Северозападна България през 2007 г.; V авто- и пешеходен национален поход из Североизточна България през 2009 г.; VI национален поход из Южна България – Родопите през 2011 г.; VII национален поход по случай честване годишнина от Априлското въстание през 2012 г. Освен това всяка година се провеждат: Женски национален поход; Национален песенен събор на туристите ветерани в местността Предела с около 1000 туристи ветерани; Празник на планинската поезия; участие в тържествата през август месец, посветени на Деня на туризма. Организиран се екскурзии в страната и в чужбина (до съседните страни, до Италия, Франция, Белгия и др.).

Има една форма на общува-

не между клубовете, която Момка Спасова оценяваше като добра и която се харесва на почти всички туристи ветерани. Но както е известно, почти всички не значи всички. Става дума за следното: един клуб в качеството си на домакин кани туристи ветерани от други клубове да му гостуват. Е, някои хора очевидно считат, че това е среща, на която домакини и гости се събират само за да ядат и пият заедно, като не забелязват другите аспекти на такива събития. Да, има ядене и пиене, има даже танци. Но на другия ден туристите ветерани, на които здравословното състояние позволява, могат да изпълнят мечтата си да посетят определен туристически обект, което без помощта на домакините би било много трудно осъществимо. Такъв е замисълът на тези срещи – да бъде улеснен достъпът до желани туристически обекти, като домакините осигуряват ношувки в хотел преди и след туристическата изява, водач и транспорт до мястото, откъдето ще започне туристическият преход, и обратно до хотела. И нека вземем за пример среща в Самоков. Дори най-скептично настроените би трябвало да забележат изкачването на връх Мусала и да го признаят за туристическа проява – все пак този връх е най-високият на Балканския полуостров и изкачването му може да е по-трудно дори от някои походи.

Остана да отбележим още една инициатива на Момка Спасова – срещата на две поколения, наречена „Баба и внуче“. Не, не беше състезание. Ние, бабите, имаме пасивната роля на наблюдатели. А малките ни внучета с такъв хъс се хвърлиха да търсят скритите указания за посоката, в която да вървят, за да стигнат до обещаните им подаръци, такива радостни писъци надаваха, че

направиха и нас, бабите, много щастливи. И си помислихме ние, техните баби, че ако не всички, то повечето от нашите гечица ще помнят този ден, предизвикал толкова силни емоции у тях, и вероятно ще станат любители на планините, което беше и целта на това мероприятие. За цялата тази дейност, посветена на развитието на организирания туризъм у нас, продължила повече от 60 години със себераздаване без остатък, Момка Спасова е получила следните награди: „Отличник на БТС“ от ЦС на БТС (1971 г.), Почетен знак I степен от ТД „Витоша“ (1983 г.), медал „Алеко Константинов“ - 3 пъти (1975 г., 1978 г.

и 2000 г.), медал „За особени заслуги“ от ЦС на БТС (2010 г.), звание „Заслужил деятел на туризма“ от ЦС на БТС (1980 г.), плакет от ЦС на БТС - 2 пъти (2015 г. и 2017 г.), звание „Заслужил турист ветеран“ (2019 г.). Носител е и на златна значка от Националното движение „Опознай България - 100 национални туристически обекта“.

Честит юбилей, г-жо Спасова!

Като награда приеми уважението и любовта на туристите ветерани от цяла България и по-специално от КТВ „Витоша“!

КТВ „Витоша“ и Донка Янева

Седем десетилетия се навъртяха от живота на шуменката Снежана Добранова, която е член на Туристическото дружество „Мадарски кон-

Добранова с наследствена черта

ник“. Остава завинаги с атрактивната си дейност сред туристите и като част от Клуба по пешеходен туризъм „Шуменска крепост“, който организира разнообразни прояви сред българските планини. В душата ѝ е туризмът от съвсем малка и това е нещо като наследствена черта.

„Майка ми Петя Манева беше причина да тръгна по планините. Тя беше активна туристка и до късна възраст не пропускаше излетите и походите на Клуба на ветераните туристи. Най-напред започнах като член на пещерния клуб - 13-14-годишна, тогава председател беше Божан Маринов.“

Дипли приказките си Снежана Добранова, защото всичко, което е правила през годините, ѝ е донесло много радост, а се знае, започне ли човек веднъж с туризма, спиране няма. След пещерното дело е тръгнала и с шуменските алпинисти, които по онова време имаха много изяви. След като се раждат синовете ѝ, вече се включва в пешеходния туризъм, че и до днес, когато навърши 70 години и получи признанието „Заслужил деятел на БТС“.

Имаше и време, когато отговаряше за туристическата хижа „Мадарски конник“, кротнала се в Националния

историко-археологически резерват „Мадара“, където посрещаше с голямо внимание многобройните групи, които идваха от страната, за да се запознаят с историческата забележителност и с природните красоти. Но никога няма да забрави първите си влизания в пещерите.

„През 1969 година във Врачанския Балкан имам една премиера в пещера, в която никога не можеше да влезе, защото беше много тесен отворът ѝ. Като най-дребна ме пунаха колегите с едно въже. Влизала съм в „Змеева дупка“, с абсолютен отвес от 52 метра. Влизала съм и в „Понора“, тя сега е благоустроена, но ние тогава я проучвахме. В Карлуково съм била на курса за инструктори по пещерно дело.“

Приятно е да слушаш приказките на сладкодумната Снежана Добранова за нейните преживявания по пещери и планини. През 2006 година е изкачила връх Триглав в Словения, преди три години е била в Черна гора и в Македония, миналата година приятните изживявания са били на Крит.

„Всяка неделя продължаваме с походите и излетите по туристическите пътеки на Природния парк „Шуменско плато“, като проявите преминават

много весело и с разнообразие. Преди обед се събираме в лесопарка „Къшкочеве“ и тръгваме по избрания маршрут, като правим обиколка на платото. Това е традиция от много години, твърди юбиларката. Казва, че туризмът ѝ носи много здраве и радост и никога не би се разделила с него.

Георги Ников

ПОКАНА

ТД „Калабак“, град Петрич, ще проведе Общо събрание на дружеството. Събранието ще се проведе на 14 март 2020 г. от 18:30 часа в залата на Общинска администрация, град Петрич при следния Дневен ред:

1. Отчет на дейността на дружеството за изминалата 2019 година.
2. Гласуване на бюджет.
3. Допълване и избор на членове на УС на дружеството.
4. Избор на делегат за ОС на БТС.
5. Разни.

Смесен хор „Камчийска лилия“ - Варна, на 55 години

На 20 декември 2019 г. се състоя поредният Колежен и Новогодишен концерт на хор „Камчийска лилия“ при ТД „Родни Балкани“ - Варна. Но този път концертът се превърна във вълнуващо тържество – навършиха се 55 години от първата репетиция.

Нима са минали толкова много години от онзи първомайски поход, в който изморените и уморени планинари спират за кратка почивка на сушина и изведнъж някой запява? Няколко туристически и патриотични песни сгръват душите и от лошото време не остава следа. Спонтанно възниква идеята да се направи състав, който да разучава и разпространява песните.

Завърщайки се във Варна, водачката згт Дора Липошлиева се амбицира да търси пътища за създаване на туристически хор. И ето че на 26 март 1964 г. се събират първите хористи в клуба на улица „Сливница“. Под ръководството на учителя по музика Георги Стайков и под председателството на Д. Липошлиева е поставено началото. Няма зала за репетиции, няма пиано и само с г-р Боян Петров и неговия бандонеон се разучават една след друга хубавите популярни туристически песни. Певците с удоволствие отделят от времето си за репетициите. „Сърцата им пееха. Това беше възрожденски период от моята кариера като учител“, спомня си по-късно Георги Стайков.

Обединението на гружествата „Камчийска лилия“ и „Родни балкани“ не става причина за разпадане на хоровия състав. Благодарната мисия, себеотрицателният труд се сливат с любовта към природата и песента и колективът се справя успешно и с новите задачи.

Немалка следа в създаването и утвърждаването на хора

оставя и г-р Димитър Люцканов. Той поема диригентската палка от Г. Стайков и води колектива на доброволни начала, без заплащане, до края на 1968 г. И след това, като хорист, създава песни, които влизат в репертоара. Въпреки че е завършил само курсове за хоров диригент, творчеството и дейността му остават изключително достойни принос към ТД „Родни балкани“.

След 1 януари 1969 г. диригент на хора е Милко Димитров – преподавател по история на музиката и хорово дижиране в Средното музикално училище „Добри Христов“ – Варна. Заедно с проф. Кирил Стефанов и проф. Марин Чонев са студенти на проф. Георги Димитров. Активен турист, М. Димитров дава всичко за художественото израстване на състава. Благодарение на професионалното му умение и педагогически похват работата в хора коренно се променя и участието в различни фестивали започва да носи популярност. Централният съвет на БТС става инициатор за раз-

гръщане на туристическата художествена самодейност. Хор „Камчийска лилия“, въпреки че работи със собствени средства, предоставя репертоара си, предлага текстове за конференс, кани новосъздадени състави на варненска сцена да покажат постиженията си.

Съставът изпълнява отговорно своята обществена функция, след себе си оставя нови приятели и създава нови почитатели на туристическата песен.

Репертоарът се обогатява с класически произведения на Бетовен, Моцарт, Щраус и други, а и българските композитори са широко застъпени – Т. Попов, Д. Петков и Милко Коларов. Всичко това носи лауреатски звания, ордени и медали, както и участия в международни фестивали на туристическата песен.

През дългия период на съществуване се сменят още диригенти и корепетитори, но хорът вече е затвърдил възрожденската си мисия. Самочувствието на хористите е пораснало и благодарение

на силната любов и грижа на Дора Липошлиева. Освен с огромната туристическа дейност, тя с много воля, себепристрастие и лишения поддържа неутолим устрем да се върви напред за запазване на състава, за постигане на по-високи успехи. Отдавна е спечелила на своя страна всички културни институции в града, за да се провеждат репетициите и да се участва редовно в градските тържества на всякакво ниво. Организира се дори ученически хор за туристически и патриотични песни.

След 1990 г. настъпват промени в ръководството на хор „Камчийска лилия“. Подмладява се съставът и се сменя Художественият съвет. От основателите на хора остават малко, но техният план продължава да топли и вдъхновява колектива. Главен на Дора Корабова като конференс все така нежно оглася залите и природата при всички гостувания. За председател е избрана Мария Йовчева – амбициозна и с голям организаторски талант.

Като активна туристка и хористка, тя винаги е стояла близо до проблемите и успехите на състава. Хвърля се с всички сили да укрепва и поддържа нивото на хора, въпреки че изискванията стават все по-големи. Сменят се диригенти, корепетитори, има нужда от нови униформи. Търсят се спонсори и за всяко дело се полагат усилия. Успява като бивш счетоводител да се справя с малкото средства, с които разполага колективът. Но въпреки трудностите, никой не се отказва от специалното си предназначение на „туристически смесен хор „Камчийска лилия“ и статута си на клуб към ТД „Родни балкани“.

Хорът е редовен участник в празниците на Община Варна, в концертите на сцена „Раковина“, в концерти на представителни състави на града и в инициативата БХС „България пее“.

Честит юбилей, приятели!

Боянка Койчева,
ТД „Родни балкани“,
гр. Варна

„Ехо“ остави трайни дири в живота ми

Първите ми дописки във вестник „Ехо“ намериха място още от 1959 г., когато като ученик в град Добрич отразявах местните туристически прояви. Самият вестник ми стана много любим с интересните си материали и когато видиш и свои творения по страниците му, оставаш с много приятни чувства. След казармата вече станах активен кореспондент на туристическия вестник за Шуменска област. Тя е далеч от планините, но и в нея имаше хора, които обичаха туризма, алпинизма, пещерното дело.

Щастлив бях, когато подготвах репортажите си, и всеки петък, когато излизаше седмичникът, те намирах място по страниците му. Особено голяма активност имаше в навечерието на 1300-годишнината на българската държава и Шумен стана един от центровете на тържествата. Имах разговори с археолози за откритията им в българските престолнини Плиска и Ве-

лики Преслав, Националния историко-археологически резерват „Магарски конник“, твърдината над Шумен - Шуменската крепост, Аулата на хан Омуртаг край село Хан Крум.

И до днес следя вестник „Ехо“, който ми даде много и остави трайни дири в живота ми. Това беше навремето най-добрият вестник, в който редколегията работеше много активно с окръжните си кореспонденти. Всеки окръг си имаше човек, който отразяваше проявите, а това бяха предимно журналисти, които работят в местните вестници и радиостанции. Всяко тримесечие си изпращахме предложения, които се утвърждаваха от редакцията на малката софийска улица „Сердика“ зад ЦУМ, където бе редакцията, бе нашият пристан, когато идвахме в столицата, кореспондентите имаха среща с издателите на вестника, обсъждахме идеите си. Целта бе да не се изпускат проявите в туристическата дей-

ност. А едва ли могат да се забравят годишните срещи, които ставаха обикновено през месец декември и тогава се отчиташе дейността на кореспондентите и на сътрудниците на вестника от столицата, тогава се раздаваха награди за активност, за най-качествени материали и за най-интересни идеи. Обикаляхме хижите и туристическите домове, с което се запознавахме с природните и историческите места на България. Останах доволен, когато на 50-годишнината на вестник „Ехо“ бях награден, това говори за приятелството между кореспондентите и редакцията. Останах с приятните моменти и сега често се срещам с туристите, за да ми разкажат интересни неща, които да отразявам в печата и Радио Шумен, където работих 44 години. Непрекъснато съм абонат на нашия любим вестник.

Георги Ников, дългогодишен
кореспондент на вестник
„Ехо“ в гр. Шумен

Един природен феномен ви очаква

Или когато в раницата има боя и четка

Случи се така, че един неделен ден просто не знаех накъде да тръгна. Обадох се на приятеля си Георги. Той също се чудил какво да прави. Помисли малко и предложи да отидем до Момина скала. Била съвсем близко до Пловдив. Тръгвало се от с. Извор и донякъде можела да ни води Любка, защото преди няколко дни с приятелката тя била ходила, но не намерила самата скала и сега можела да ни бъде в полза поне до някакво езеро...

Качихме се на „Пежо“-то и през с. Първенец и с. Храбрино паркирах колата на малкото площадче в село Извор. Километражът ми отчете точно 20 км. Наистина било близко. Тук спомените ми отпреди 50-ина години се събудиха. Като млад асистент във ВСИ „В. Коларов“ бях поканен от туристическата група на „професорите“. Да, имаше тогава такава група, която не пропускате неделен ден. Без всякакви уговорки всяка неделя в 8.00 часа се качвах на рейса за Храбрино или Извор и... кой дошъл, дошъл. Хижа „Здравец“ ги очакваше.

И сега видях табелката, която бе поставена на електрическия стълб. Любка обаче бе категорична: „Нашият път е вдясно!“ Тръгваме покрай общинската сграда. Асфалтовото покритие на уличката бързо свърши и продължи в обикновен коларски път. В една от последните къщи на селото интелигентен пенсионер, с малка и добре оформена брадичка, косеше тревата на кокетната си вила. До тук нямаше никаква маркировка, което ме провокира да ползвам услугите му. „Тръгнахли сме за Момина скала?“ – попитах учтиво и получих още по-учтив отговор: „На прав път сте. Вървете само направо. На чучура има отклонение вляво, но то е за параклиса „Св. Илия“. После ще подминете и параклиса „Св. Архангел“. По пътя ще имате още няколко отбивки вляво и вдясно. Когато коларският път започва да набира височина и завива вляво, го напуснете и продължете пак направо, но вече по малка пътечка. Тя е добре оформена и е по равно - няма изкачване. След десетина минути сте на каньона и скалата. Много ще ви хареса.“

Стриктно спазвахме указанията и след час, час и четвърт стояхме безмълвни пред това, което се откри пред погледа ни. Бил съм на много места по нашите и чуждите планини и мога да претендирам, че оценката ми е реална. Каньонът, наричан от местното население „Каличен дол“, в съвкупност с река „Градецка“, споменавана и като „Пепеляшка“, и с „Момина скала“ са нещо невероятно. Всъщност скалата не е сама, а поредица от скали. Няма да е пресилено, ако кажа, че това място спокойно може да съперничи както на Северния и Южния Джендем, така и на Земенския пролом. А защо не в някои неща и да ги задмине?

Фотоапаратите и джигесите бързо влизат в употреба. Малка пътечка ни води вдясно на близкото възвишение,

на което се откроява голям железен кръст. От тук гледката е внушителна. Вляво пред нас е огромният Каличен дол. Ниско долу, тръгнала от подножието на връх Бяла черква, се белее сребристая лента на река Градецка, или както си я знаят местните. Проправила си път незнаяно откога, тя преминава през с. Храбрино, след което се слива с река Търнеш. Но преди да достигне селото, е сътворила един чуден каньон. Десният склон, гледан от нашата позиция (железният кръст), е стръмен и обрасъл с гъста вековна гора, която опира ниско долу, до самата река.

А левият? Ах, той е чудесен. Не скривам пристрастията си към отвесните скали (нали съм алпинист), но поредицата от отвесните по стотина и повече метра скали и стръмните склонове задържат дълго вниманието ни. Времето, за наша радост, е чудесно. Накрая обръщаме поглед и в обратна посока, а там, ниско, се белеят къщите на героичното село, неслучайно наречено „Храбрино“, а в далечното минало - Свети Спас. Малко над него по склоновете пък са стотиците вили, вилички и палати на пловдивчани... Далеч пред погледа ни е и самият Пловдив.

Не бързае. Един обяд точно тук ще ни бъде като прекрасен финал на тази, поне за мен, много интересна разходка. Казвам разходка, защото всичко това, което видяхме, може да се осъществи само за половин ден – преди или след обяд. Така че, когато се чудите какво да правите, качете

се на автомобила и тръгнете.

За ваше улеснение ние, няколко туристи и алпинисти, Георги, Сашо, Мина, г-р Струменлиева, Любка, Стефка и двете Мари, решихме и следващата неделя поехме по същите пътеки, но този път с четки и блажна боя в раниците – бяла и червена, и сега описаният маршрут е маркиран. Маркировката започва от бетонния електрически стълб пред самата сграда на общината и завършва на ръждавения вече железен кръст. Жалко, че нямаше и черна боя, иначе и той щеше да бъде освежен. Нищо, нали има и друг път. Тази дейност ни отне почти целия ден. Доволни сме обаче, защото вече никой няма да разпитва местните жители, които вече са останали твърде малко. На този етап маркировката ни е само с боя. Чакаме обаче обещанията от БТС маркировъчни табелки (стрелки) и не само за този маршрут, но и за „Вкаменената гора“, пътя на „Кърватото писмо“ - също са на ниво, само боя и чакат оригиналните табелки.

А, щях да пропусна. Защо, кога и от кого скалата е наречена „Момина“? И тук историята е дълга и води началото си от 5-вековното ни турско робство. Най-красивата мома от близкото село, за да запази честта си и не стане робиня на турския бей или да попълни някой харем, избира една от най-високите скали. Продължението е ясно... И гнес, ако се възгледате внимателно в подножието на най-личната скала – тази с кръста, ще откриете тъмно петно. Там през 1972 г.

специалисти са открили и парчета от оброчни тракийски плочки. Изследванията не са продължили, но навярно някога ще дойде и техният ред.

До описаната дестинация има път и от с. Храбрино и това е пътят за хижа „Здравец“, но той е много стръмен. Кой път ще изберете - решавате вие. Когато споделих

видяното с мои дългогодишни и верни спътници в планината, в нас се зароди идеята напролет нашата разходка да тръгне от с. Храбрино срещу течението на реката, пък докъдето стигнем. Е, тогава в раницата си ще скътам въже-то, което все още пазя.

Доц. Саню Бешев

Димитър Братованов от Севлиево е събрал 100 печата от Националното движение „Опознай България - 100 НТО“. От 2007 г. участва в движението, когато със свои съученици по време на екскурзия научава за събирането на печатите. Първият посетен обект от него е връх Мусала, а най-силно е впечатлен от Пловдив. По време на посещаването на местата, включени в движението, получава голяма подкрепа от баща си, който също има книжка, и вече е съвсем близо до получаване на златна значка.

№ 22 – Дряновски манастир „Свети Архангел Михаил”

Манастирът се намира на около 6 км от гр. Дряново, по пътя за гр. Габрово. Дряновският манастир е основан през XII век, по времето на цар Калоян (1168–1207 г.). За първи път е построен на 2 км от мястото, на което се намира сега. През 1393 г. османските турци го изгарят до основи, през XVI век местните хора го възстановяват на другия бряг на реката, но и този път светата обител е разрушена.

На сегашното си място манастир „Свети Архангел Михаил” съществува от края на XVII век. В манастира имало огромна библиотека, което го превръща в един от най-големите книжовни центрове по време на Възраждането. Кърджалиите опожаряват манастира за трети път, но след това той отново е възстановен.

През XIX век започва обновяване на светата обител, строят се жилищни постройки, а през 1845 г. е издигнат нов храм.

Манастир „Свети Архангел Михаил” е един от центровете за подготовка на Априлското въстание (1876 г.) за освобождение от османско владичество. При разгрома на въстанието манастирът отново е разрушен. Скоро след това е частично възстановен и на 3 април 1877 г. главният му храм е тържествено осветен.

В Дряновския манастир се намира музейната експозиция „Археология и Възраждане”. Находките, открити в

района на манастира, са изложени тук и разказват за развитието на района и на светата обител. Експонирани са битови предмети, сечива, монети, керамика и др. от старокаменната и каменно-медната епоха (IV–III хил. пр. Хр.) Основно място в експозицията заема историята на Априлското въстание. Сред експонатите са лични вещи на въстаниците, снимки, оръжия, дрехи и др.

В близост до църквата се намира мавзолей с параклис и костохранилище. Мавзолеят е издигнат в памет на загиналите въстаници, а в него се пазят костите им.

Дряновският манастир е обявен за национален паметник на културата. Храмовият му празник се чества на 8 ноември – Архангеловден.

Районът около Дряновския манастир и пещерата „Бачо Киро” е изходна точка за туристически преходи – до селата Боженци, Геша, Ритля и др.

Манастирът е началната точка на Дряновската екопътека, която се движи по бреговете на река Андъка, преминава се покрай пещерата „Бачо Киро”. През 2003 г. в района на манастира е изградена друга екопътека – Via Ferrata. Пътеката започва от светата обител, преминава край жп линията, след това продължава в посока юг покрай брега на река Дряновска до водопада Сини вир. Пътеката е маркирана в синьо, има и обозначи-

телни табели. След това по каменна стълба се излиза на ръба на скалния венец на река Дряновска. Маршрутът представя прекрасна гледка към каньоните на реките Дряновска и Андъка. Екопътеката продължава по платото Стринава”, където има останки

от крепостта „Градът”. Оттук пътеката продължава назад до местността Манастирско лозе.

От туристическо дружество „Бачо Киро” осигуряват водач за екопътеките и туристическите преходи срещу заплащане.

№ 22 – Пещера „Бачо Киро”

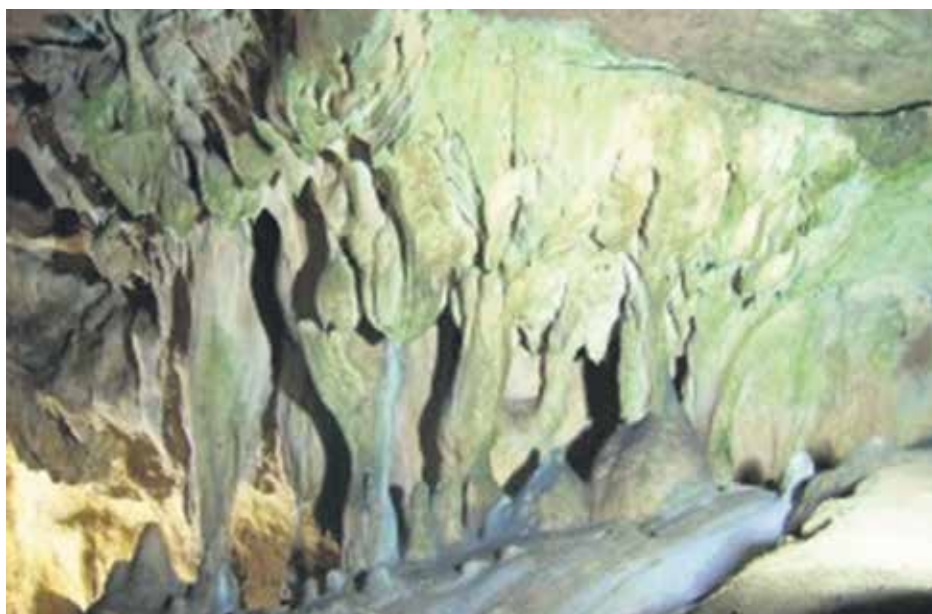
Пещерата се намира само на 300 метра от Дряновския манастир. Още през 1937 г. дряновските туристи я благоустрояват за посетители. От тогава до днес редовно е отворена за посещения. През 1962 г. е обявена за природна забележителност, а през 2002 г. пътеките и осветлението са обновени. Общата ѝ дължина е 3500 метра, което я нарежда на 13-о място в страната по този показател. Температурата тук през цялата година е приблизително 13 градуса. Това е една от най-добре проучените пещери в България и е сред най-значимите археологически обекти от палеолита на Балканите, тъй като тук са открити едни от най-старите следи от хомо сапиенс в Европа. В пещерата има два маршрута за посетители – къс и дълъг. Късият маршрут е 350 метра и отнема 15-ина минути. Включва Преддверието, Чистилището, Дъждовната зала и Концертната зала.

Дългият маршрут е 900 метра и се преминава за около 60 минути, като това задължително се случва с екскурзовод. Започва точно преди Чистилището и минава край впечатляващи форми, образувани

стотици хиляди години – Медузите, Мечтата пързалка, Трона, Картофената пътека, Пещерният орел, Тестото, Фонтана, Пещерното ухо, Самотният сталактон и др.

Образуване на пещерата

Пещерата „Бачо Киро” се е образувала във варовиковия скален венец Борунка между каньоните на река Дряновска и нейния приток река Андъка. Някога местността е била дъно на море, като и днес в пещерата могат да се видят вкаменелости от раци и др. Образуването на пещерата е тясно свързано с водите на река Дряновска – в началото на Кватернера, преди около 1,8 млн. години, те започнали да нахлуват в пукнатините на скалата и постепенно оформили пещерата. Изящната работа след това се извършва под влиянието на карстовите води, просмукани във варовиците, лежащи над пещерните галерии и зали. Неуморните капки карстова вода, обогатени с варовито вещество, в продължение на стотици хиляди години постепенно са изваяли красивите форми – сталактити, сталагмити, сталактони.

№ 39 – Ждрелото на река Ерма

Известно още като Трънското ждрело или Ломнишко ждрело, то е каньоновиден пролом на река Ерма в Западна България, в най-източната част на планината Руй, в община Трън, област Перник, на около 3,5 км северно от град Трън.

Цялата дължина на ждрелото е около 2,8 км, а надморската му височина е около 650 м. Започва югоизточно от село Ломница на 677 м н.в. и се насочва на североизток. След около 300 м е най-тясната му част (дължина около 100 м и ширина 5 м), където надморската височина е около 650 м, след което проломът малко се разширява и оградните му склонове стават сравнително наклонени. Завършва югозападно от малкото село Богойна на 630 м н.в.

Река се е всякла на около 120 м в Горноюрските варовици и оградните склонове са стръмни, на места отвесни.

В геоложко отношение феноменът е изграден от здрави варовици, образувани преди около 200 милиона години в морски басейн, със сложен и разнообразен строеж. Той е съвсем тесен в основата си и реката образува карстови улеи и малки водопади. До средната си част стените му са отвесни, а широчината им не надвишава 10-15 метра. Извисяващите се над реката канари се наричат Църквището и Жилав камък. Самото ждрело представлява дълбока над 120 метра теснина с дължина 150 метра. Образувало се е в продължение на хиляди години ерозионен процес от въздействието на реката, която малко по малко си е пропращала път през скалата. Въпреки че се намира в пограничен район, в миналото тази защитена местност е била много посещаван туристически обект. Имало е изградени хижа, ресторант, почивна база с парк и езеро. През 90-те години всичко това е занемарено и днес до него се стига по лошо поддържан асфалтов път. Друга връзка, по която се стига до ждрелото, е тунел, останал от Втората световна война. Той е прокопан от немци-

те, но развоят на военните събития налагат прекратяването на строежа и той остава незавършен. На това място има запазени дървени мостове над реката, откъдето се разкрива невероятна гледка.

Красотата на ждрелото е възхвалена от Алеко Константинов в негов пътеник.

Трънското ждрело е свързано с местна легенда за невъзможната любов между двама влюбени – богата девойка и беден младеж. Майчина клетва ги проклела и те се превърнали в две скали от двете страни на река Ерма, така че да са винаги близо един до друг, но никога заедно. Водите на реката били подхранвани от сълзите на двамата разделени.

Мястото е изключително живописно, леснодостъпно и в близост до столицата. От град Трън до Трънското ждрело разстоянието е 3 км, има поставени табели. От южния край на ждрелото води началото си Трънската екопътека, която е с дължина 13 км, като преминаването по цялата дължина отнема около 8 часа. Друг изходен пункт за екопътеката е село Банкя, в близост до което се намира и Ябланишкото ждрело. Пътеката съдържа серия от равни участъци предимно край реката, но има и много стръмни изкачвания и слизания, мостове и стълби. Не се препоръчва посещението на обекта във влажно

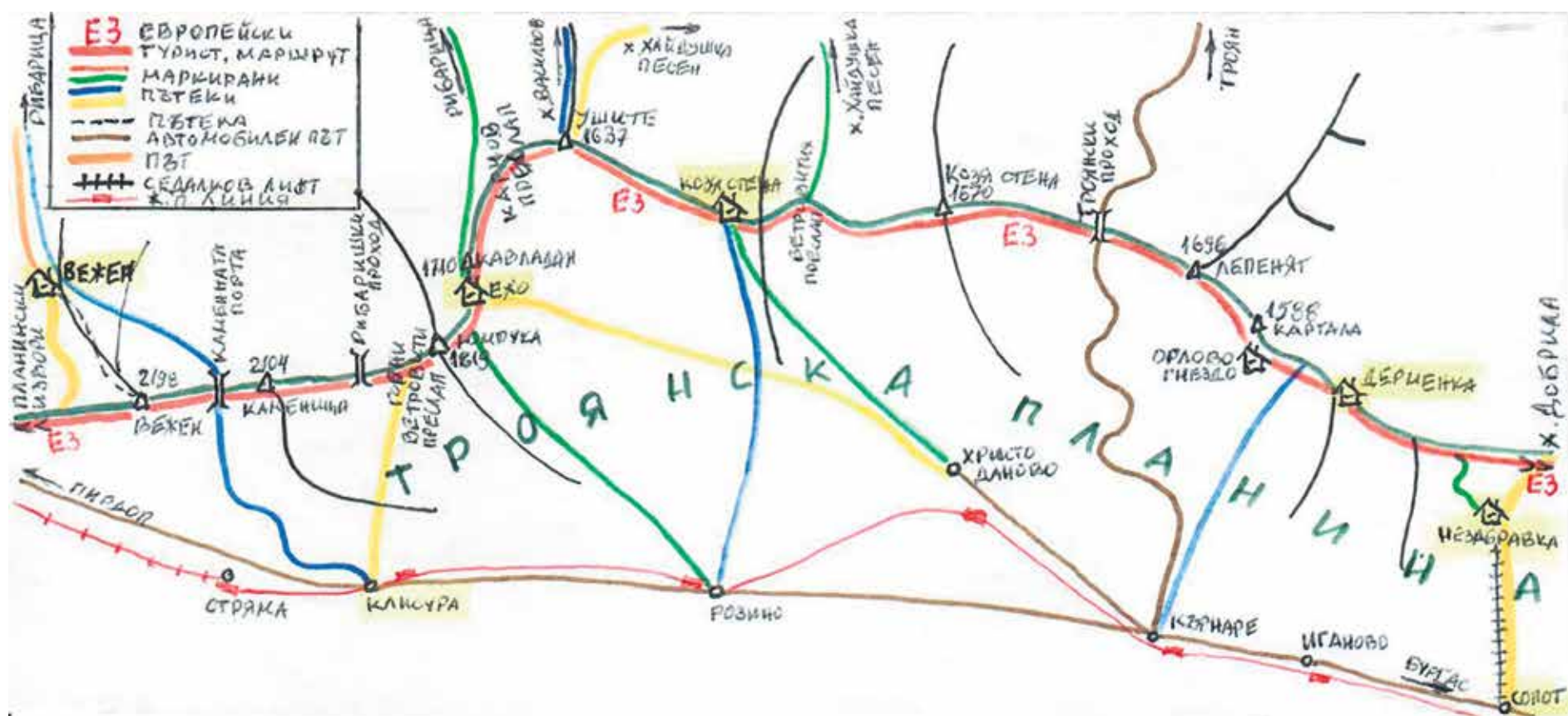
или мъгливо време. По целия маршрут са препоръчителни затворените и стабилни обувки, тъй като камъните са хлъзгави дори в сухо време. По цялата екопътека няма извори с питейна вода.

При тръгване от паркинга в началото има изграден кът за отпих с беседки, маси с пейки, детски люлки и катерушки. В началото се върви по левия бряг на реката, после по дървен (стар, но стабилен) мост се минава на другия бряг. След това се преминава през изкуствено прокопан тунел. 20 м след изхода му може да се слезе от широката пътека по вече стръмна и тясна пътечка, отвеждаща право до ждрелото на река Ерма. Самото ждрело не е по-дълго от 100 м. През реката има мост, откъдето се вижда ждрелото от другата му страна.

През 1961 г. ждрелото е обявено за природна забележителност. Печатът за книжките на 100-те обекта се намира в механа „Ерма“ на километър преди ждрелото и в Туристическия информационен център на град Трън.

Туристически маршрут в Стара планина

Предлаганият маршрут е на територията на Троянска Стара планина. Западната граница на този дял със Златишко-Тетевенската планина минава през седловината Карчов преслап между върховете Кавладан и Ушите, а източната граница с Калоферска планина е очертана от долината на Стара река и началния ѝ приток Голяма река, седловината между върховете Костенурката и Жълтец и долините на реките Кривинишка и Стърна. Троянска планина е третият по височина Старопланински дял с 5 двухилядника и най-висок връх Голям Купен – 2169 м. Характерно за този дял е скалистото субалпийско било в най-западната ѝ част (очертано от върховете Ушите, Маркова ливада, Кучето, Баба и Козя стена) и най-източната, очертано от върховете Левски, Малък и Голям

Купен, Кръстците и Костенурката. В този дял се намира единственото старопланинско езеро, разположено в южното подножие на върховете Малък и Голям Купен.

Гр. Клисуре – хижа „Вежен“ (5.30 часа) – хижа „Ехо“ (3 часа) – хижа „Козя стена“ (2 часа) – хижа „Дерменка“ (4.30 часа) – хижа „Незабравка“ (3 часа) – гр. Сопот (40 минути с лифт или 3.30 часа) – летен маршрут

От северозападния край на гр. Клисура маркираната пътека води край градини, пресича жп линията и шосето, тръгва по остроуто връхче Острица (30 минути) и по вододелно било излиза в горния край на местността Равна (2.30 часа). От нея маркираната пътека продължава в северозападна, а после в североизточна посока, минава край извора на река Каменица,

Хижа „Вежен“

чешмата Влашки кладенец и излиза на седловината Каменната порта на главното било, между върховете Вежен на запад и Каменица на изток (4.15 часа). Оттук за 20 минути може да се изкачи връх Вежен (2198 м) – първенец на Златишко-Тетевенска планина и седми по височина старопланински връх. От Каменната порта се слиза в северозападна посока, подпочайки стръмните склонове на връх Вежен, и през гората за около 1 час и 10 минути се достига хижа „Вежен“ (1622 м н.в., 80 места, етажни тоалетни и бани, собствено ел. захранване, отопление на твърдо гориво, туристическа столова и кухня).

За хижа „Ехо“ се тръгва по описаната по-горе пътека до седловината Каменната порта (1.15 часа). Оттук се следи трасето на европейския туристически маршрут Е 3 в източна посока (червена лентова и стълбова маркировка). Обхожда се връх Каменица, слиза се до седловината на Рибаршикия проход (2 часа), траверсира се билото от юг и се достига друга седловина, южно от която е паметникът на революционера от Априлското въстание Никола Караджов. Пътеката стъпаловидно се спуска към местността Горни Ветровити преслап (2.25 часа) в западното подножие на внушителния скалист връх Юмрука (1819 м н.в.). Тук от юг излиза маркираната пътека от гр. Клисура. Пътеката траверсира

Хижа „Ехо“

склоновете на Юмрука над горната граница на горския пояс, минава две чешми, след това навлиза за кратко в гората, а след излизането ѝ от нея се изкачва до параклиса „Света Троица“ на седловината Железни врата между върховете Юмрука и Кавладан. Тук, вляво от пътеката, е хижа „Ехо“ (1646 м н.в., 40 легла, самостоятелни и етажни тоалетни и бани, собствено ел. захранване, локално отопление, битова зала, туристическа столова и кухня).

За хижа „Козя стена“ пътеката подсича от изток връх Кавладан, спуска се към Карчов преслап, изкачва се малко възвишение, а след него възловото скалисто връхче Ушите (1637 м) – 50 минути. От него в северна посока се отделят маркирани пътеки за хижа „Васильов“ и хижа „Хайдушка песен“. От връх Ушите пътеката слиза, криволичейки между скалите, траверсира билото от север и излиза на обширна поляна (1.05 часа). В източния ѝ край тя се прехвърля от южната страна на билото, наречено Трионите, и започва продължително диагонално изкачване над горския пояс. Пътеката прехвърля неколнократно остро скалисто било от север и от юг и за по-малко от час достига хижа „Козя стена“ (1536 м н.в., 100 места, етажни тоалетни и бани, собствено ел. захранване, отопление на твърдо гориво, туристическа столова и кухня).

За хижа „Дерменка“ се тръгва по пътеката на североизток, изкачва се седловината Ветровития преслап (оттук на север се спуска маркираната пътека за хижа „Хайдушка песен“), заобикалят се от юг зъберите на връх Кучето, подсичат се южно склоновете на следващия връх Баба,

завива се на изток и се спуска на превала Червената локва (40 минути). Пътеката подсича южните склонове на връх Козя стена и извежда на обширна седловина – пасище. Продължава се на изток до седловината Хармана, от която пътеката преминава в широк път и след около 50 минути (2 часа от хижа „Козя стена“) слиза на Троянския проход, свързващ с асфалтово шосе гр. Троян (на север) със с. Кърнаре (на юг). От Троянския проход се тръгва в източна посока по път край Арката на свободата, който излиза на седловина (2.50 часа). Подсичат се склоновете на връх Лепенят, слиза се към връх Картала и се излиза на панина пред заслон Орлово гнездо (3.30 часа). След него пътеката продължава в югоизточна посока над горския пояс, подсича от юг скалист връх, а след него със завой на юг и след това югоизток се спуска в местността Табиите – две връхчета на главното било. Планинският път продължава на юг до широ-

Хижа „Орлово гнездо“

ка седловина, от която на юг се отделя маркирана пътека за с. Кърнаре. От седловината маркираният път в посока изток-югоизток подсича от север връх Дерменка и след 1 час от заслон Орлово гнездо слиза до хижа „Дерменка“ (1530 м н.в., 86 места, самостоятелни и етажни тоалетни и бани, локално отопление, ресторант, бюфет).

За хижа „Незабравка“ се продължава по трасето на Е 3, което води за хижа „Добрила“. Тръгва се в посока юг-юго-запад, обхожда се тревиста долина от север и се навлиза в букова гора северно от билото. С продължително изкачване се приближава билото, завива се на изток, наклонът намалява (35 минути) и започва слизане, а след малка височина се тръгва по хоризонтал. Излиза се от гората, преминава се през пасище и се изкачва западната

кота на връх Гердектепе (1 час). След 10 минути се преодолява източната му кота, започва слизане през пасище и се навлиза в смърчова гора. Достига се седловина с няколко локви (1.45 часа), навлиза се в стара иглолистна гора и след 10 минути се достига разклонът за хижа „Незабравка“. Тук се изоставя маршрута на Е 3, който продължава на изток за хижа „Добрила“ (1 час). От разклона се тръгва в посока юг-югоизток по маркираната пътека, която за 1 час отвежда до хижа „Незабравка“. Лифтът от хижа „Незабравка“ до междинната станция в местността „Почивалото“ не е в експлоатация, а от него до гр. Сопот се слиза за 20 минути. По маркиран маршрут слизането пеша до Сопот е около 3-3.30 часа.

Йордан Йорданов

Хижа „Козя стена“

Хижа „Дерменка“

In memoriam Напусна ни проф. Димитър Бъргарев

Току-що навършил 71 години, внезапно ни напусна проф. Димитър Бъргарев. Роден на 17 януари 1949 г. в гр. Банско, в подножието на една от най-красивите ни планини - Пирин, той още от детските си години свързва живота си с планината. Завършва ВИФ „Г. Димитров“ (днес Национална спортна академия) със специалност туризъм-алпинизъм и това определя бъдещата му професионална ориентация. Постъпва на работа в катедрата, където последователно израства като университетски преподавател и научен работник. Защищава кандидатска и докторска дисертация, хабилитира се като доцент и професор и известно време е и ръководител на катедрата.

С алпинизъм се занимава от 1966 г., като последователно преминава през школите на ЦСКА и ВИФ. Дълги години е един от най-добрите ни състезатели по ски рали с подчертано добро класиране както у нас, така и в чужбина, като през 1977 г. печели реномираното международно ски рали в Италия.

В Алпите има силни изяви по най-реномираните върхове. На връх Пти Дрю по 3 от най-трудните му маршрути. Много силни са проявите му и в Кавказ. Бил 8 пъти на европейския първенец Елбрус (5642 м), както и на 5-хилядните върхове Казбек, Дих-Тау, Бърно, Мисис-тау и Мижирги. В Памир е изкачил по два пъти седемхилядниците Комунизм и Ленин, както и връх Ношак в Хиндукуш.

Участник е и в националните ни хималайски експедиции – „Лхотце-81“, където достига до 7800 м, а в експедиция „Еверест-84“ достига до 7520 м. Впечатляващо е и изкачването му на най-високия връх на Нова Зеландия – Муант Кук. През 1968 г. той е участник и в съвместна съветско-българска експедиция в Памир, при която са изкачени за първи път два безименни върха, на които са дадени български имена – Шипка и България.

От 1976 г. е майстор на спорта, а от 1981 г. - заслужил майстор. От 1984 г. е заслужил треньор. За постигнатите успехи е награден с ордени „Георги Димитров“ и „Народен орден на труда“ – златен и сребърен.

Независимо от многобройните му титли и звания, за приятелите му алпинисти той ще си остане Митко Бъргарев.

Почивай в мир, Митко!

Когато у нас имаше разрядна система

Значките „Алпинист НРБ”, III, II и I разряд

Да, беше време, когато първоначално в алпинизма, а след това в ориентирването и туризма, бяха въведени разрядните изисквания. Тогава тези, които практикуваха туристическите спортове, трябваше да преминат по определени маршрути. Да представят специалните съдийски бележки, с които да бъдат удостоени с трети, втори и първи разряд, а след това и с майсторски звания.

След 9 септември 1944 г. България тръгна по нов път, като цялата ни система бе пренасочена към съветския опит. Това стана не само в политическия и обществено-икономическия, но и в спортния живот като цяло, както и в алпинизма, в частност.

Една от насоките, която бързо се възприема и развива у нас, е Единната републиканска спортна класификация (ЕРСК). Или казано по-точно, поставяне на определено ниво в спортно-техническото развитие на тези, които са поставили заниманията си в даден спорт към непрекъснато развитие и усъвършенстване.

Критикувана, дори и отречена в последно време, трябва да признаем, че ЕРСК изигра важна роля в развитието на българския спорт, в това число и в алпинизма. Най-напред тя постави на равни начала и алпинизма, на който в първите години след войната не се отдаваше това внимание, на което се радваха спортовете, които носеха на своите дружества и страната

ни рекорди и медали. Включването и на алпинизма в числото на 30-те вида спорт се яви като мощен стимул за ново активизиране на българските алпинисти. Чрез провеждане на системни тренировъчни занимания и покриването на разрядните изисквания нашите алпинисти прогресивно повишаваха спортното си майсторство.

Въвеждането на разрядната система обаче завари ръководителите на българския алпинизъм неподготвени и те трябваше да се справят с редица сериозни проблеми. Първият от тях бе изработването на система за разрядните изисквания (завършен курс „Алпинист НРБ”, III, II и I разряд, майстор и заслужил майстор на спорта). На второ място, категоризираните скални маршрути по нашите планини бяха крайно недостатъчни. Един важен въпрос, с който отдавна се занимаваха водещите ни алпинисти.

В началото на 1951 г. за тези цели бе сформирана комисия, в която влязоха едни от най-активните ни алпинисти – Андрей Тодоров, Цанко Бангиев, Костадин Дюлгеров, Владимир Тошков, Тотко Игнатиев, Енчо Петков и Георги Атанасов. Със съдействието и на почти всички налични инструктори, които вече имахме, комисията изработи първата у нас категоризация на алпийските обекти, която на 29 ноември 1951 г. (Протокол № 38) Бюрото на Републиканската секция по алпинизъм (РСА) приема с пълно единодушие.

Значката на БСК и „Майстор на спорта по алпинизъм”. Значки за заслужили майстори не се връчваха и въобще не се направиха

По това време понятието „против” бе почти непознато.

Ползвайки опита на редица алпийски страни и предимно този на СССР, комисията приема 6 категории на трудност от I до VI с по две подкатегории А и Б. Разграничават се и зимните из-

качвания от летните, които се оценяват с една категория по-високо, а ако стената е със северно изложение, се прибавя още ½ категория. Категоризирани са обаче само алпийски върхове, които са над 2000 м н.в.

При разпределянето на норматив-

Александър Белковски – първият змс по алпинизъм, Йорданка Димитрова – първата и единствена българка змс по алпинизъм, и Енчо Петков – първият наш алпинист, удостоен със званието майстор на спорта

ните изисквания задължително се спазваше правилото изкачваните обекти да са разпределени в трите ни най-големи планини – Рила, Пирин и Стара планина. Освен това изкачванията и траверсите трябваше да бъдат както при летни, така и при зимни условия. Целта на това бе и трите планини да бъдат опознати, и то не само през лятото, но и през зимата.

В продължение на близо 40 години ЕРСК вярно и точно служи на българските алпинисти. Спазвайки олимпийския цикъл, на всеки четири години тя се усъвършенстваше, като постепенно изискванията към всеки разряд се повишаваха, с което се способстваше за непрекъснатия ръст на спортното майсторство на нашите алпинисти.

Притежанието на даден разряд имаше голямо значение за всеки алпинист, защото това му даваше правото да участва в изкачване на маршрут, чиято категория отговаря на неговия разряд. Така в един момент ЕРКС влезе в противоречие на нормативните изисквания с реалното положение на някои по-бързо развиващи се алпинисти, но по един или друг повод не са изпълнили съответния разряд. Например треторазрядникът можеше да участва в изкачване до IV категория, и то само ако бъде воден от алпинист с по-висок разряд. На практика се получи така, че даден майстор на спорта или първоразрядник имаше право не само да участва, но и да води изкачване или траверс от най-висока категория, дори и отдавна да са прекратили активната си спортна дейност. И обратно. Млад и надежден алпинист, който по една или друга причина все още няма дадения разряд, няма право

на желаното и възможно от него изкачване. Тук именно светва и първата лампичка, че нещо има да се доусъвършенства в системата. В някои случаи се стигна дори и до тежки наказания на дадени алпинисти, които не се съобразяваха с приетите правила.

Значителни проблеми се създадоха и от действащата планова система у нас. На алпийските клубове и туристическите дружества „отгоре“ се спускаха неготам реални плановете за покриване на разряди. Тези плановете не се съобразяваха с крайно недостатъчната материална база – надеждни алпийски въжета, каквито се набавяха само с валута, или както тогава се казваше, по „второ направление“ в долари. Много голям проблем създаваха и неподходящите обувки, най-вече при покриването на изискванията при зимни условия. Това от своя страна доведе до чести нарушавания на алпийския морал. С цел да се изпълнят спуснатите плановете, някои от представяните бюлени не отговаряха на действителността. Най-често се злоупотребяваше в довършването на даден алпийски траверс или дори изобщо за неговото осъществяване.

В последните изречения авторът не преувеличава, тъй като от 1964 до 1984 г. като член на Бюрото на БФА е отговарял точно за този раздел – „Категоризация и разрядни изисквания“. Нерядко дадена съдийска бюлетина не е признавана и се е налагало посоченият в бюлетината обект да се повтаря или заменя с друг.

Удостоените със спортни звания
За периода от 1951 до 1989 г. официално у нас със званието „Заслужил майстор на спорта“ са удостоени 46

души. Първ от българските алпинисти това звание получи Александър Белковски и това става на 23.12.1951 г., когато ВКФС официално обяви въвеждането на спортните звания. Тогава ръководството на ВКФС удостои с това най-високо спортно звание само 6 души, преценявайки много високо съвкупната им дейност за развитието на българския спорт. От 46-те отличени с това звание е само една алпинистка и това е Йорданка Димитрова, която бе събрала в актива си 10 изкачвания на 4 върха над 7-те хиляди метра, изпълнила бе съветските изисквания за званието „Снежен барс“. И не само това. Тя става първата чуждестранна алпинистка, удостоена с това много престижно съветско отличие. На 01.10.1991 г. тя става и първата българка, стъпила на връх над 8000 м – вр. Чо Ойю (8201 м).

Едва 13 години по-късно с това отличие бяха удостоени Георги Атанасов и Аврам Аврамов (12.09.1963 г.) за големия им успех на връх Пти Дрю в Алпите. Следват 4-ма алпинисти за успеха им през 1964 г. на Безенгийската стена. После идват заслужилите „хумалаисти“.

Много повече са „майсторите на спорта“, които са общо 122-ма. Първ от тях е Енчо Петков (05.06.1954 г.), а само след 6 месеца (06.12.1954 г.) с това звание е удостоен и Константин Дюлгерев. В дългия списък на удостоените са и 13 алпинистки, първа от които е Благовеста Аврамова (27.08.1962 г.). Още 4-ма души са удостоени и със званието „Майстор на спорта по спортно катерене“ и 3-ма „Майстор на спорта по ски рали“.

Николай Проев от Банско, загинал

трагично в Хималаите, пък е двоен майстор – по алпинизъм и спортно катерене, а Елена Балева от Пловдив е двоен майстор по алпинизъм и ориентирание. За удостоените със спортни разряди – първи, втори и трети, едва ли някой би могъл да назове точния брой, защото те са над хиляди и затова не съществува никаква статистика.

Какво е положението днес? След 1990 г. ЕРСК престава да функционира. В никакъв документ обаче не е записано, че получените спортни звания са отнети, поради което всеки, който ги притежава, може спокойно да вписва или посочва това си звание, където счете за необходимо.

В заключение само ще отбележа, че заслужилите майстори, ако работеха в системата, която готви алпинисти, получаваха 15% към заплатата си, а майсторите съответно по 10%. От страна на БТС всички отличени с тези звания се ползваха от безплатна нощувка в хижите, както следва – змс – 3 нощувки, а мс – 1 нощувка. Със съответните придобивки се ползваха и „Заслужилите дейатели на БТС“ (три нощувки) и с една нощувка – „Отличниците на БТС“.

Повече сведения за змс и мс може да се намерят в книгата „ВЪРХОВЕ – летопис на българския алпинизъм“, „Полиграфия“ ЕАД - Пловдив. Първо издание 1995 г. и второ допълнено издание 2004 г., където всички удостоени с горното звание са представени с кратки биографични справки и портретни снимки.

Доц. Сандю Бешев

Острешката пътека към Балкана

Удивих се, когато екскурзоводката ни Милена спомена за тази пътека, излизаща от кв. Острец на гр. Априлци. „Ето как ще науча нов маршрут за планината в този бунтовен край“, помислих си и с нетърпение очаквах да поемем нататък.

Като пешеходна туристическа група, сегашните екскурзианти бяхме в голям толеранс на физическите си възможности. Затова водачката още от сутринта ни предупреди:

– Тръгваме всички заедно по пътя за хижа „Тъжа“. Отначало вървим по асфалтова, а после по чакълеста настилка. Все срещу Острешката река. Наклонът е слаб, но теренът е открит и безводен, затова си носете шапките за слънце и шишенце с вода. Така ще вървим поне час, докато стигнем до една хубава чешма, от която нагоре се навлиза в сенчестото дефиле на реката. Който се измори, обажда ми се и може да се върне до ресторанта в началото на нашия път. Там ще се съберем всички на обяд.

И тръгнахме. Отначало вървахме бодри по откритото, но после слънцето ни напече и колоната ни значително се разтегли. Веднъж-дваж спирахме да се съберем, но нататък редът отново се разстройваше. От Габрово с нас бяха тръгнали две наши съседки, които сега вървяха устремно в началото на колоната. Но жена ми страдаше от болка в кръста и след известно време се отказа от по-нататъшното си пътешествие по изморителния планински път. Върна се с още две жени за компания. А аз догоних съседките ни в челото.

От тук нататък вървенето ни стана далеч по-приятно. Защото вече влязохме в гора и се доближихме до реката, която в сенчестото каменно корито буно бликаше в бързеи и водопадчета, потънали в зеленина. На места пътят беше с калдъръмена настилка, с което ми напомни за древния римски път, излизащ на Русалийския проход за Южна България. По дърветата край пътя се появи познатата маркиров-

ка за хижа „Тъжа“, с което ми напомни за предишните мои излизания в планината по същия маршрут. Жалко е, че все още не е обогатен в екопътека, както е модерно да се наричат сега такива природни пътеки. За да стане наистина атрактивен целият маршрут от края на Острец

по цялата долина срещу течението на реката с мостчета, стълбички, площадки и паранети, чак до откритата поляна пред Табите и хижаата.

Все пак на днешния преход половината от групата стигнахме до един мост над реката, след който пътят прави завой надясно и се губи из го-

рата нататък. Стигаше ни това вървене за деня, защото ни чакаше и връщането по Острец. Затова си направихме снимка за доказателство и поехме по обратния път, доволни от пешеходното ни постижение.

Христо Мангев

Какво се случи преди 95 години по склоновете на Еверест?

Най-голямата загадка в световния алпинизъм

Българин пред бюст-паметника на Анджо Ървин

С Радомир Парпулов се знае още от студентските години. Той като любител алпинист от Техническият университет, а аз като професионалист от Спортната академия. И двамата след завършване на образованието си прекарахме трудовия си стаж в Пловдив. Средахме се рядко. По време на Коледните и Новогодишните празници седнахме на по-чаша кафе, за да разменим по няколко думи и да се върнем към добрите стари времена отпреди почти 50 години. В хода на продължителния ни разговор Радо приятно ме изненада.

Похвали се, че е може би единственият българин, оформил документално посещението си пред бюст-паметника на един от героите

на третата британска експедиция до връх Еверест през 1924 година. Показа ми и снимката. Не бях виждал бюст-паметника на този толкова млад, но заслужил да бъде велик алпинист, въпреки че доста неща бях прочел около съдбата на тази експедиция. Става дума за студента от Оксфордския университет в Англия Анджо Ървин – партньора на Джордж Мелъри в началото на месец юни 1924 г.

Кой е този студент и как още в студентските си години стига до тази голяма известност и вече 95 години те двамата с Мелъри не дават покой на историците? Ами, това е Анджо Ървин. Че е легенда, няма никакво съмнение, защото дори и само това да си заслужил – да се вържеш на другия край на алпийското въже на големия Джордж Мелъри, е достатъчно да влезеш завинаги в златните страници на световния алпинизъм.

Ето как.

Годината е 1924-а. В опит за първо изкачване на световния връх Еверест – 8848 метра, се отправя трета британска експедиция, като и в трите експедиции едно име води спусъка на английските избраници. Това е на доцента от Кеймбриджкия университет Джордж Лоу Мелъри. Първата експедиция (1921 г.) е повече развешаваелна – достига се само до Северното седло (6985 м). Втората е по-успешна – височината вече е 8326 м. И пак надолу към базовия лагер. Много силен е съставът на третата експедиция, като освен познатите имена от първите две има и един младеж – нашият герой Анджо Ървин.

Въпреки оскъдната, напразно смешна екипировка – с вълени, и то домашно плетени пуловери и шалове, всичко върви много добре. Първата свързка – бъдещият професор Едвард Нортън и Джордж Сомервал, напълно изтощени, на 4 юни достигат своя предел – 8572 м. Четири дни по-късно на прага на едно изумително събитие са Мелъри и Ървин. Дватама вървят без всякакви проблеми. Сомервал и Нортън продължават слизането надолу към базовия лагер. Огел обаче остава в границите на 7000 метра, за да наблюдава изкачващите се и да гочака завръщането на двамата. Техният успех изглежда пълен. Те са над 8500 м. В миг пада гъста мъгла и Огел вече ги губи от погледа си – завинаги... Мелъри и Ървин не се завръщат и това става причина за най-голямата загадка на световния алпинизъм. Изкачен ли е още на 8 юни 1924 г. за първи път Еверест, или това е станало 29 години по-късно и авторите безспорно са Едмънд Хилари и Тензинг Норкей (29 май 1953 г.)? Или още на 24 юни Еверест се е предал? Един въпрос, който витае вече 95 години в главите на мнозина авторитети в историята на световния алпинизъм.

Цели 95 години световната алпийска общественост живо се вълнува от разрешаването на този въпрос. Организиран са десетки експедиции с една-единствена цел – да се намери фотоапаратът „Кодак“, който двамата носят. Само той може да се окаже най-точен съдник, защото и двамата нямаше да пропуснат тази изключително важна снимка. Единият от двамата с трите знамена – на ООН, на Великобритания и на Тибет (да, на Тибет, защото тогава това можеше да бъде...), а после другият, и то пак с трите знамена...

В следващите години бе намерен тежен ледокоп, както и тялото на Мелъри, но от фотоапарата никаква следа. Познавам се лично с американския алпинист и фотограф на фирмата „Кодак“ Дейвид Брейшърс, който участва в 4

Мелъри и Ървин напускат базовия лагер за върха. Обърнете внимание на тяхната екипировка

Радомир Парпулов до бюст-паметника на Анджо Ървин

успешни експедиции до върха, но в нито една от тях никаква следа от фотоапарата. **„И четирите пъти носех всякакви химикали, защото при намирането на фотоапарата трябваше на самото място да се промие филмът. В противен случай в ниското той ще се разпадне“** – ми заяви в интервюто самият Дейвид Брейшърс (в „Ехо“, бр. 2/1986 г.).

Това е накратко историята, която така неразривно е свързана както с Джордж Мелъри, така и с младия студент Анджо Ървин, които все още за мнозина са евентуални първопокорители на първия връх на планетата. И ако това някога стане, тяхната звезда ще изгрее на небосклона с още по-ярка светлина. Но колкото и да е силна тяхната звезда, тя никога няма да за-

сенчи тази на Едмънд Хилари и Норкей Тензинг. Те, двете звезди, просто ще се слеят в едно и ще заблестят с още по-ярка светлина, защото става въпрос не за кой да е връх, а за Еверест, за първия връх на Земята.

Що се отнася до това, че един българин се е докоснал до университета, където е учил Ървин, и че в двора на университета са увековечили неговия подвиг, предоставям снимката на вестник „Ехо“, за да бъде отпечатана, и то с изричното съгласие на Радомир Парпулов.

Прилагам и още няколко снимки, които съвсем недвусмислено ни показват „алпийската екипировка“ на нашите герои.

Доц. Сандю Бешев

В градинката на Оксфордския университет

Ето голямата деветка. От ляво на дясно прави – Анджо Ървин и до него великият Джордж Мелъри. Текстът на паметника гласи: „Анджо Ървин 1902–1924, загинал близо до връх Еверест, юни 1924 г.“ А пламъкът на бюста продължава да гори...

Красотите на Предбалкана

Първа част: Реселец

Отправляме се към малко познато, но чудно местенце край село Реселец, недалече от Червен бряг. Целта ни бе да разгледаме едно необикновено природно творение, познато с няколко имена. В различните източници е посочено като „Пропадалото“, „Тектонски грабен Калето“. Цялата местност е част от карстовия район на Карлуково. Представлява каньон с дължина 750 м и височина на места до 40 м. Интересното в случая е, че районът е пропаднал с около 60 м и навсякъде го обграждат отвесни скали с чудни и уникални геометрични фигури, които са в пълен контраст с цялата околност. Причината за образуването на скалните форми е физическото изветряване, както и разломяването във вертикална посока на дебели до 70-100 м варовити пластове, така и хоризонталното им преместване на разстояние 80-100 м. Именно между скалите на Пропадалото е изградена екопътка по протежение на каньона. На различни места се наблюдават редица интересни скални фигури. С повече фантазия мнозина посетители откриват Гьдулката, която представлява естествено издълбана фигура в скалите на каньона с формата на споменатия музикален инструмент. Далече е и Отсечената скала, обвита в легенди от стари времена. Тя представлява голям и леко наклонен монолитен блок, висок колкото десететажна сграда.

Местността не е лишена и от характерните за варовитите терени пещери. Тук те не са образувани от подземни реки и нямат познатите сталактити и сталагмити. Леко встрани от главната пътека и недалече от Каменната река се намира най-впечатляващата по маршрута пещера - Темната дупка. Тя се образува между три монолитни варовикови блока във формите на паралелепипед, които са събрани в горните си части. Самата пещера има форма на тристенна пирамида с височина около 70 метра. Единият ѝ ръб представлява тесен вход за пещерата, която е тъмна и студена през летните горещини. Има наличие на колония от прилепи. Освен тях в Тектонски грабен Калето гнездят значителен брой защитени от закона редки птици. В този каньон по-наблюдателните могат да срещнат и скален скорпион. А по склоновете на скалите растат над 200 ендемични вида редки и красиви растения.

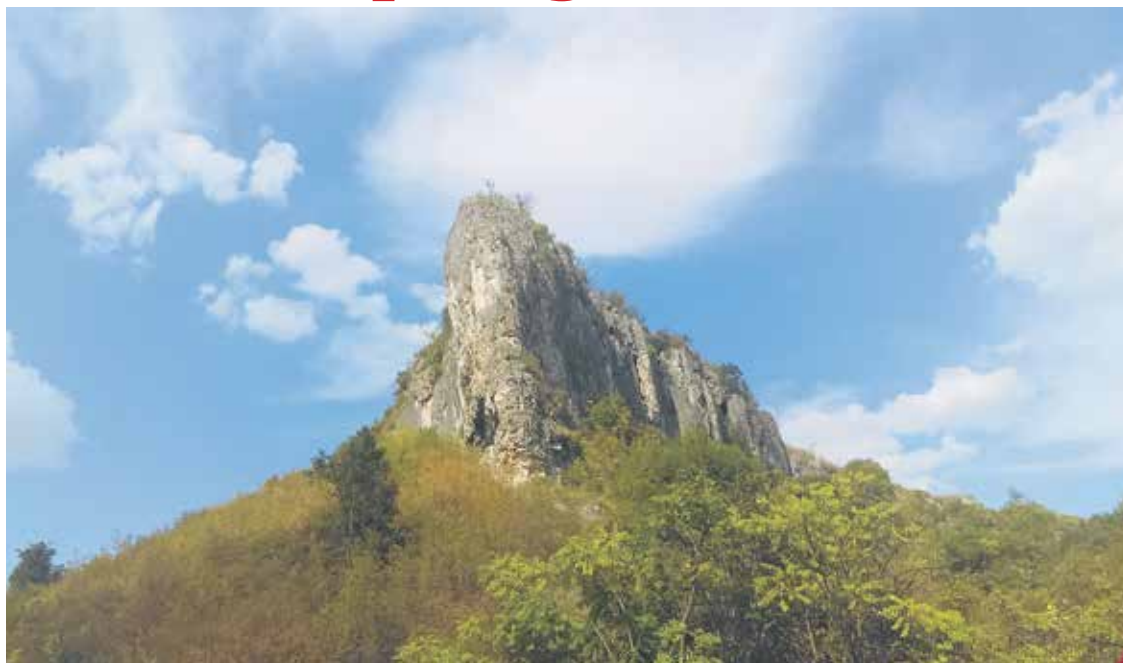
Благодарение на инициативата на местни природолюбители маршрутът е облагороден и достъпен за туристите. В самото ѝ начало, при моста над река Ръчене, има обособен паркинг, както и зона за пикник и отмора. От информационното табло вдясно тръгва криволинейна пътека с първоначално изкачване на десетина стъпала. Тя преминава през цялото протежение на Пропадалото, давайки ни по този начин да съзрем, опознаем и се насладим на всичките

сътворени чудеса на природата в ареала. След стъпалата следва ходене през прохладна борова гора и постепенно пътеката навлиза в пропадналата част, наречена „Грабен“, но често използвано неправилно „гребен“. Първите монолитни скали и скални блокове наближават и неусетно ни обграждат. Бавно напредваме, а очите шарят във всички посоки, оглеждайки и разучавайки необикновената местност. Следва преминаване през естествен тунел, образуван от една скала, полезнала върху друга скала. Излизайки на едно по-широко пространство, отясно остава каменната река, водеща до подножието на вече споменатата забележителност Гьдулката. Вижда се и „отсечената скала“, за която местните жители разказват легенда, че от върха ѝ се е хвърлила девойката Ресела, която не пожелала да приеме насилствено чужда вяра в тъмните векове от нашата история. Точно тогава скалата се отцепила от мъка. Определено не се вижда всеки ден огромен монолитен скален блок с височина 50-60 м да стои по този начин свободно. Между него и съседната скала има каменист улей с широчина 20 м, друг съседен каменен улей, който е плътно вдясно от отвесната скала, набира височина и се излиза над Пропадалото на заравнена местност с 360 градуса гледка. Оттук се наблюдава каньон, образуван преди повече от 70 милиона години.

Връщането става по същия път за около час, като всеки турист се наслаждава отново на чудните природни форми.

Следобед се насочихме към Искърското дефиле и отделихме време за посещението на един малко известен, но много красив манастир - Струпешкият „Св. Пророк Илия“, познат още като „Тържишки манастир“. Наречен така заради факта, че преди векове в района е имало тържище, продавали са се роби, добитък и др. Светата обител е разположена върху рида Гола глава на 4 км от село Струпец и недалече от самата жп спирка. Основан е през Второто българско царство на мястото на вече съществуващи преди това тракийски, римски и византийски светилища. Най-старата сграда в манастирския комплекс е Съборната църква „Св. Николай Чудотворец“ от 16-и век. Тя е еднокорабна едноапсидна сграда с полуцилиндричен свод и двускатен покрив. В момента е укрепена с контафорси от едната страна и с анкери от другата, тъй като църквата е с кухи основи. На икона над входа Исус е с особен ореол. По подобен начин е изобразен в църквата на село Добърско.

През 1862 година в обителта е построена голяма красива каменна чешма с четири чучура. Украсена с дванадесет релефа на змия, преследваща птица, гущер, ламя, бухал, сокол и дива котка. Още древните славяни са считали, че гущерите и змиите охраняват чудотворните извори.

Близко до чешмата има и малък фонтан, а години наред за вековното дърво е имало прикрепена въжена люлка, която днес не е функционираща за безопасността на посетителите. Манастирът предлага подслон с 55 отремонтирани стаи. Втората църква на „Св. Пророк Илия“ в манастирския комплекс датира от 2002 го-

дина. Храмният празник е на 20 юли.

Завършек на обиколката ни в Предбалкана са Струпецките чулки. За мнозина изследователи тези каменни образувания са своеобразен портал към отвъдното. Врата, през която преминават душите на траките, пренесени от надлъжно течещата река (Искър).

Немалко на брой са изсечените в скалите ниши. Вероятно не един ритуал се е извършвал тук преди десетки векове. Ние, като наследници, трябва да се гордеем с тези древни паметници, да ги познаваме, за да знаем историята си.

Текст и снимки:
Руси Стойчев

Три родопски християнски базилики

Римската империя приема християнството като официална религия през 313 г. Тогава започва и строежът на църкви навсякъде в империята. Един от основните типове първи християнски храмове била базиликата.

Тя представлява правоъгълна структура, обикновено с т. нар. „кръстокуполна“ форма – постройката е във вид на кръст, ориентиран по посоките на света. Базиликата се отличава от по-малките църкви с по-голямата си площ и вместимост. Всяка нейна основна част носи названието „неф“ или кораб – това символизира кораба на духовното спасение.

Базиликата в Николица, град Ракитово

Раннохристиянската базилика в родопския град Ракитово, наричана условно „Николица“ по названието на едноименната местност, е датирана от археолозите към IV-V век след Христа. Това означава, че още по онова време тук вече се е намирал значим за местното население духовен център.

Сградата на раннохристиянския храм била от типа на така наречените „трикорабни“ и кръстокуполни църкви, в които основните структурни образуват голям кръст; над него се издигал главният купол.

Към края на IV век тракийското племе беси било покръстено от свети Никита Ремесиански (353-420 г.), епископ на римския град Ремесиана, днешния Бела Паланка в Сърбия. Затова може да се смята, че базиликата в Николица е изградила важната за региона роля на епископска църква.

Тя просъществувала около 1200 години и била напълно разрушена по време на потурчванията през XVII век в Чепинско. Но е характерно, че гробищният некропол към нея бил използван от местните жители чак до XIX век.

През 1962 г. археолози разкрили основите, които са с размери 17 на 32 метра. Базиликата има 3 абсиди откъм изток. Страничните са кръгли както отвън, така и отвътре, а средната е полукръгла отвътре и 3-странна отвън. Откъм западната ѝ страна имало 2-етажен притвор и обслужващи помещения. Северното служело за баптистерий и в него се извършвали обредите по кръщенията.

В централния „кораб“ се влизало през притвора. Уникалното тук е, че в западна посока притворот имал 3 полукръгли ниши; такова оформление на църковна фасада не е срещано досега.

Стените на базиликата са широки 1.30 м, с 1.70 м дълбоки основи. При пресичането си главният и напречният кораб образуват зала с квадратна форма, над която се намирал

куполът на сградата, лежащ върху 4 арки, съседните от които са под прав ъгъл една спрямо друга.

Освен главния вход на запад през притвора църквата имала още два входа – северен и южен, откъм страничните кораби.

Под пода на централната абсида има неголяма крипта, в която вероятно са се съхранявали мощи на светец, чието име не е известно.

Трябва да се знае още едно обстоятелство, което улеснява археолозите в определяне на датировката на базиликата. Нейната архитектура е типична за раннохристиянски храмове с подобна структура в България са „Света София“ в София, до Пирдоп – Еленската църква, както и базиликата при село Голямо Белово.

Беловската базилика

Останките от Беловската базилика са сред сравнително добре съхранените руини на раннохристиянски храмове в нашата страна. Намират се на връх Свети Спас, на километър и половина от село Голямо Белово.

Ако туристите решат да я посетят пеша, трябва да имат предвид, че теренът е доста стръмен. Най-добре е да се използва автомобил с ви-

сока проходимост. Обикновено изходният пункт за посещение на развалините на базиликата е град Белово, откъдето разстоянието е около 10 км.

Официалното ѝ название днес, получено, разбира се, доста време след нейния строеж и подир различни исторически перипетии, е Голямобеловският манастир „Възнесение Господне“ – което означава, че е била част от по-голям манастирски комплекс.

Беловската базилика е 3-корабна, построена в края на V век като част от средновековния град Левки. Първият известен ни епископ тук бил Симеон Левкийски – участник в известния в църковната история Константинополски събор през 879 г.

Както всички християнски църкви в района, тя била разрушена при масовите потурчвания през XVII век. Днес недалеч от базиликата е построен православен параклис.

Геловската базилика

Друга базилика от раннохристиянския период се намира в местността Манастира до село Гела в Средните Родопи. Археолозите смятат, че това е била най-голямата и красива църква през Ранното Средновековие в този регион. Построена е в началото на V век като резултат от планомерната политика на късната Римска империя за християнизация на тракийските племена.

За съжаление тя просъ-

ществувала само 200 години и била разрушена по време на нахлуванията на славяните и аварите на Балканския полуостров в края на VI и началото на VII век. Легендите гласят, че по-късно тук построили манастир, в който бил погребан Патриарх Евтимий.

Самата базилика била част от по-голям раннохристиянски манастирски комплекс. Той бил и най-високият на Балканите в съвсем буквален смисъл – надморската височина тук е 1485 метра.

Базиликата, типично за подобни църкви от онази епоха, е кръстокуполна – с три надлъжни помещения (кораби) и едно напречно. Корабът откъм север е отделен от вътрешността със стена. Пред южната фасада на базиликата имало портик, през който се влизало вътре в храма и отделно към помещение на югоизток, вероятно баптистерий (кръщелня). Стените на базиликата са тухлени, в основата от камък. Подът бил покрит с керамични плочи в различна форма – правоъгълни, квадратни и кръгли. Вътре влизала обилна светлина през многобройни арковидни прозорци. Архитектурата на интериора била оформена с камъни от местни породи.

Сега консервираните основи на базиликата са културен паметник от национално значение.

Пътешествие в Албания

Албания с нейните 2,8 милиона жители се оказва голяма изненада. Приютена също като нас на Балканите, тази страна се разкри пред нас с високите си планини и с много добре поддържаните пътища. Нищо че не са в Евросъюза и не получават субсидии. Албанците, за които се твърди, че са едни от най-древните народи на европейския континент, наследници на илирите, създават своята първа самостоятелна държава едва през XX век. До края на 1990 г. Албания постига висока степен на образованост – до 93%! Според европейските стандарти населението на Албания има млада възрастова структура, в резултат на което – по-висока икономическа активност.

Валутата е албански леки, цените са горе-долу като при нас. Продуктите обаче са по-качествени, особено храната. В малка къща за гости в подножието на връх Кораб в началото отказах пиле с картофи с оглед на нашите европейски бройлери. После размислих – беше фантастично, върна ме при баба на село преди 30 години...

Албанците са горди хора. Рядко услужливи. На едното място ни измиха колата ей така, с кофа от крайпътната планинска леденостудена чешма. Винаги помагаша с посоките, независимо че не знаят друг език. Форма на доверие и комшулук е в заведението да те черпят с цигари. Гледат туристи – интересно. На четиридесетата минута някой благ чичко с таке се преставава, усмивка се плахо, покланя се леко, остава две цигарки и си отива. В кръчмата винаги се сервира първо цялата поръчка на мъжа и чак тогава на жената. Удивлението е голямо, когато разменя-

ме чашите: алкохолът пред жената, а мъжът шофьор е на вода. Нищо не казват обаче.

Повечето албанци са атеисти. Комунистическият режим ги е „обезверил“. Това обаче не им е попречило да съхранят църкви и манастири. Запазили са и друго – бункерите. Символ на патриотичната параноя на Енвер Ходжа – комунистически лидер, управлявал страната от 1945 до 1985 г. Целта им е била да бранят страната по време на Студената война. Днес албанците са ги превърнали в кафенета, ресторанти, даже музеи. 750 000 бункера! За да си представим странността и мащаба на този проект – Албания е с площ 28 748 кв. км, това е средно 24 бункера на 1 кв. км. Падат се по един бункер на 4 албанци.

Първата ни спирка е Джирокастро, в превод – сребърната крепост. Сградите са съхранени до днес от времето на Османската империя и дават специфичен облик на града. Разходката започва от крепостта. Добре запазена часовникова кула, зашеметяваща гледка и стари оръдия. В двора на замъка още от времето на комунизма е останал малък американски самолет „Локхийд Т-33“. Според надпис на английски отпред е бил шпионски и приземен през 1957 г. от албанските ВВС. Режимът на Енвер Ходжа превърнал този самолет в символ на външната заплаха за страната. Средновековни улички, стари къщи, приятни кафенета и гледки. Градът е в списъка на ЮНЕСКО за световното културно наследство. С такива спомени си казахме добър ден и до нови срещи с Джирокастро.

На 25 км от Саранге се намира най-големият и красив извор на Албания – Синьото

око. Течението е толкова силно, че дълбочина на извора не е измерена и до днес. При напразните опити изворот просто изхвърля водолазите на повърхността. До него може да се стигне с кола.

Следващата ни дестинация е Бутринт – античен град на 15 км от Саранге. Намира се в територията на Национален парк „Бутринт“ и също е в списъка на ЮНЕСКО. Разположен е на труднодостъпно място, естествено защитен от Адриатическо море, езерото Бутринт и река Павла. Селището възниква като гръцка колония от жителите на остров Корфу. Тук е сформирал един от първите големи християнски центрове.

Саранге – и хайде на море! Кеф ти Ионийско, кеф ти Адриатическо. Посрещнаха ни палми, ситен пясък и много спокойни и приветливи албанци. Фериботната връзка с близо разположения остров Корфу му осигурява непрекъснат поток от туристи.

Берат – античното име на града, който съществува от IV в. пр.Хр., е Анипатрея – дадено му е от македонския цар Касандър в чест на баща му. Берат е бил неразделна част от Първото и Второто българско царство, както и от Охридската българска архиепископия. Поради тази причина е пълно с църкви и манастири. Все едно сме в Ловеч, само че има три такива „Вароши“. Даже реката се казва Осъм. Тук се намира и Белградската крепост, на 214 метра надморска височина.

Тирана – столица и най-голям град в Албания. Тук живеят около 884 000 души от населението на страната. Сравнително нов град. Приема се, че е основан през 1614 г. Главен индустриален и културен център. Центърът на

Тирана скоро претърпя грандиозен ремонт, наблюдават се опити за туризъм. Има и много здрави и красиви сгради – остатъци от комунизма, особено сградата на Столичния градски музей. Там е разположена прекрасна мозайка с внушителни размери. Забележителности в столицата са площадът и паметникът на Скендербег, Новата православна църква, централната джамия с хубави рисунки на входа и Операта.

Добре дошли на връх Кораб! Намира се точно на границата със Северна Македония, за македонците, разбира се, името на върха е Голем Кораб.

Висок е 2764 м н.в. и се намира в планината Кораб. Преходът е около 10 часа, но си струва усилието заради прекрасната, почти алпийска гледка на „върха на света“. Особено през лятото сред океан от лютичета.

Време е да си ходим... 8 дни минаха неусетно, изпълнени с много контакти, гледки и емоции. Като цяло Албания се оказва една много приветлива и безопасна страна.

**Станиела Христова,
Юлиян Варимезов,
водач и екскурзовод
ТД „Родни балкани“,
гр. Варна**

Откриването на Амазонка

През 1541 г. испанският конкистадор Гонсало Писаро, брат на покорителя на империята на инките Франсиско Писаро, тръгнал да търси легендарната страна на златото – Елдорадо. Към тази експедиция се присъединил и неговият далечен братовчед Франсиско Ореляна. През февруари двамата поели от Кито през Андите с отряд от 220 испанци и 4000 индианци. Походът се превърнал в истинска трагедия – в снеговете по планинските била и върхове загинали от студ 140 испанци и 3000 индианци.

Когато слезли от планината, на река Напо построили малък кораб – бригантина. С нея и с 4 канута на 26 декември 1541 г. Ореляна тръгнал да търси храна и злато, каквото, според местните индианци, наблизо имало в големи количества. Отрядът му се състоял от 57 испанци, сред които двамата монаси. Един от тях – Гаспар Карвахал, ни е оставил описание на експедицията.

Бързата река Напо само за няколко дни отнесла испанците на повече от 100 километра, а по бреговете ѝ не се виждали индиански села. Не можело и да става дума за намиране на храна – самите испанци варили и дъвчели кожените предмети от екипировката си. Едва след 5 януари 1542 г. по пътя им започнали да се появяват села, откъдето те вземали хранителни припаси чрез грабеж или мирна обмяна.

Било невъзможно да се върнат: по суша пътища просто не съществували, а срещу течението на реката трябвало да гребат с весла поне няколко месеца. Ореляна решил да плава към морето, без да знае къде точно ще попадне.

На 12 февруари 1542 г. ис-

Карта на Амазония от XVI век

панците преминали място, където се сливали три реки, а най-голямата от тях била „широка, колкото море“ – тоест, без съмнение се озовали при Амазонка. През март и април те построили втора бригантина и на 24 април се оставили на мощните речни води, които ги понесли на изток към непознато море, през непознати земи.

Минавали седмица подир седмица, а те дори не виждали признаци на близко море.

В гигантската река един след друг се вливали огромни притоци. Така на 21 май Оре-

ляна открил устието на „река Троица“ (дн. Журуа, 3280 км). Пътешествениците винаги можели да видят от средата на реката едновременно и двата ѝ бряга, но понякога само като мъгливи ивици земя. Ала щом наближавали някой от тях, отпреди им се разкривали безброй протоци, обградени с непроходимите гъсталаци на джунглата.

Когато забелязвали на брега малко село, го ограбвали. В по-големите села разменяли предмети за храна или се молили за такава. Комарите ги измъчвали жестоко.

В средата на май пътешествениците навлезли в гъсто населената страна „Омагуа“ – вероятно между долните течения на реките Журуа и Пурус. Понякога войнствените индианци нападнали с леките си канута испанците, когато те се приближавали до някой от бреговете. Барутът на хората на Ореляна овлажнял, тетивата на арбалетите изгубили еластичността си – така всичките им далекострелни оръжия излезли от строя. Затова двата кораба се стараели да остават в средата на реката, където било по-безопасно.

На 3 юни те достигнали огромен ляв приток, чиито води „бяха черни като мастило“. Ореляна го нарекъл „Черната река“ – Рио Негро (ляв приток на Амазонка, 2300 км). Монахът Карвахал пише:

„Тя се носеше с такава стрелителност, че нейните води отнасяха водата (на Амазонка) на разстояние повече от 30 лиги (120 км) и двете реки не се смесваха.“

Земите надолу по течението били гъсто населени. Върху бреговете се срещали големи селища, като някои от тях се простирали по протежение на 12-18 км.

На 10 юни те минали покрай огромен десен приток – „много голям и мощен, много по-голям от реката, по която плавахме“ – това несъмнено

била река Мадейра (3230 км). Няколко дни по-късно испанците стигнали до земя, където отново видели многобройни и големи села.

„Така ние неочаквано се озовахме в благодатна страна, владение на амазонките.“

На 24 юни, според Карвахал, испанците слезли на брега и се сражавали с индианци, чиито главатари били амазонки: „Тези жени са твърде високи, с бяла кожа, косата им е много дълга, сплетена на плитки, увити около главата. Те са много силни и ходят почти голи, като покриват само срамните си части. Имат лъкове и стрели, а в битката всяка от тях не отстъпва на десетина индианци.“ „Амазонките“ нападнали испанците, били отблъснати и 7 от тях загинали.

Този епизод направил силно впечатление на съвременниците на Ореляна. Те си припомнили древния гръцки мит за амазонките и така реката, която той искал да назове със собственото си име, била наречена Амазонка.

На следващия ден Карвахал отбелязал, че по течението на реката се издига морска вода „с превелика ярост“ – сблъсъкът на океанския прилив и речната вода бил придружен с ужасяващ рев и образувал отвесни вълни против течението, високи до 5 метра.

По-близо до морето, отвъд „земята на амазонките“, също имало големи села, но индианците се държали мирно. Още по-надолу бригантините навлезли в огромната делта на реката. „Имаше много острови, твърде големи, чак до морето, и не можахме да излезем на брега.“

Накрая, на 2 август 1542 г., те навлезли в Атлантика.

Цялото плаване продължило 172 дни; осем испанци умрели от болести, трима от рани. Повече от 3 седмици те се готвели за навлизането си в Атлантическия океан. По-

крили и двете бригантини с палуби, ушили платна от перуанските си наметала. На 26 август, без компас и щурман, Ореляна поел на север покрай брега на континента. За щастие през цялото време на плаването нямало бури и силни дъждове, защото едва ли слабите кораби щели да оцелеят в лошо време.

В нощта на 30 август бригантините се изгубили от поглед една друга и нататък плавали поотделно. Ореляна достигнал на 11 септември 1542 г. остров Кубагуа, при южното крайбрежие на остров Маргарита, където го чакала другата бригантина. Местните колонисти се отнесли дружелюбно към тях, удивени от историята на необикновеното им пътешествие.

Това е версията на Ореляна – Карвахал.

Обаче сподвижниците на Гонсало Писаро обявили Ореляна не само за предател, но и за лъжец. Според мнението също на мнозина историци, той украсил своите и без това невероятни приключения в духа на средновековните легенди. Историите за богатите народи, живеещи по брега на реката, както и за „земята на жените-воини“, се оказали измислени. По-късно пътешествениците напразно търсели в басейна на Амазонка следи от тази „женска република“, както и градове, простиращи се на километри покрай реката.

Въпреки това, Ореляна заслужено е считан за велик пътешественик. В края на краищата, той е първият, който преминал от запад на изток, от океан до океан, неизследвания южноамерикански континент почти в най-широката му част. Открил цялото средно и долно течение на Амазонка, повече от 3000 километра, като доказал, че тя е плавателна до предпланините на Андите.

Велимир Христанов

Франсиско де Ореляна

ТОГОВОРИ

Печат: "Алианс ПРИНТ"

Забележителности, които са вдъхновили известни писатели

Дядо-Стояновата воденица

Тя служи за фон на първото геройство на Бойчо Огнянов - революционер и главно действащо лице в романа на Иван Вазов „Под игото“. В нея той проявява храбростта си и спасява от турците внучката на мелничаря дядо Стоян. В града на Патриарха на българската литература дори я наричат Бойчовата воденица в негова чест. Намира се в полите на Сопотския Балкан.

Природна забележителност Ритлите - Врачански Балкан

Ако тръгнете към Врачанския Балкан, може да видите къде Баба Илица преминава през Искър. На мястото има паметна плоча и възстановка на лодката, с която Вазова-

та героиня от разказа „Една българка“ преминава реката. Намира се в природната забележителност Ритлите на левия бряг на река Искър, над село Лютиброд. Името на местността идва от приликата на скалните образувания със страничните прегради на волска кола (ритли). Те представляват четири почти успоредни отвесни скални стени, дълги 200 м, а под тях преминава жп линия. По зъберите може да видите и останки от стари крепостни зидове.

Етнографски комплекс „Дядо Йоцо“ - Очин дол

През 2005 г. в околностите на Очин дол - най-високо разположеното село във Врачанския Балкан, е открит паметникът на Вазовия герой Дядо Йоцо. Скулптурата, която е част от етнографския комплекс „Дядо Йоцо“, предста-

вява 5-метрова белокаменна фигура. Край нея има красива цветна градина, панорамна беседка и механа. От това място може да се насладите на уникална гледка към най-красивата част на Искърското дефиле.

Черепишкият манастир - Враца

Освен Вазов Алеко Константинов също е споменавал любими свои места в произведенията си. Едно от тях е Черепишкият манастир, който се намира на 29 км юго-източно от Враца, на самия бряг на река Искър. В своя пътепис „В българска Швейцария“ го обрисова така: „А хубав е наистина; боже, колко е хубав този пуста Черепишки манастир! Извивките на шумящия Искър, притиснат от едната си страна със зелени и разцъфтели лесисти хълмове, препълнени със славеи; от

„Дядо Йоцо“ - Очин дол

Дядо-Стояновата воденица

Сините камъни

Черепишки манастир

Ритлите

другата страна притиснат от надвиснали разноцветни и разнообразни гигантски скали, изпъстрени с пещери, в които се гнездат манастирските стага; по камънаците и сипеите на тези прошарени със зеленина скали весело се катерят и се мятат и припкат акробатите-ярега и гразният апетита на плавно летящите над скалите орли; към творчеството на природата виждаме вече и делото на човешката ръка: в самото сърце на тези грандиозни скали зее новата незасъхнала рана - тунелът, с красива подковообразна извивка, а сърдитият Искър е обезсилен с разкошния железен, на каменни стълбове мост - и взето всичко, със сгушения и на дъното кацнал манастир заедно, представлява такава омайна картина, за каквато не ви дава понятие ни една

от по-лесните и достъпни за разходки около българската столица.

Природен парк „Сините камъни“ - Източна Стара планина

Природен парк „Сините камъни“ е райско кътче, разположено в Източна Стара планина. То изобилства от потоци, водопади, пещери, причудливи скали и просторни поляни с красиви цветя и горски животни. Името на парка идва от големия масив със сиво-син до виолетов цвят скали, които са най-голямото находище от този вид на Балканския полуостров. Намира се в Сливенската планина, на юг от Сливен. Това е и мястото, където между гнездата на орлите се намира и хайдушкото гнездо на Йовковия герой Шибил.